

Pedagoška knjižica Project-based learning u neformalnom obrazovanju

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Otisak

VODSTVO PROJEKTA

Prof. Dr. Dirk Lange
Sveučilište u Beču
Centre for Teacher Education
Didactics of Civic and Citizenship Education
Porzellangasse 4, 1090 Beč
AUSTRIJA

leap.univie.ac.at

UPRAVLJANJE I PROVEDBA

Alessandra Santoianni, alessandra.santoianni@univie.ac.at

PARTNERI

<https://www.idd.uni-hannover.de/>

<http://sapereaude.at/>

<https://en.danilodolci.org/>

<http://mladi-eu.hr/>

Pozadinska fotografija: Alexis Brown/unsplash.com

LEAP Broj projekta: 2018-3-AT02-KA205-002231

SLJEDEĆI PARTNERI BILI SU UKLJUČENI U IZRADU OVOG DOKUMENTA

- Alessandra Santoianni (alessandra.santoianni@univie.ac.at), Sveučilište u Beču
- Maria Köpping, Sveučilište u Beču
- Holger Onken (onken@idd.uni-hannover.de), Sveučilište u Hannoveru
- Patrick Danter (patrick.danter@sapereaude.at), Sapere Aude
- Alberto Biondo (alberto.biondo@danilodolci.org), Centro per lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci
- Bala Ram Gaire (balaram.gaire@danilodolci.org), Centro per lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci
- Francesco Lombardi (francesco.lombardi@mladi-eu.hr), Udruga Mladi u EU

Evo gdje to možete saznati:

→ LEAP na UniVie: leap.univie.ac.at

→ LEAP blog: <https://leap2020.home.blog/>

→ LEAP na Facebooku: <https://www.facebook.com/LEAPLearningToParticipate/>

Ako nije drugačije naznačeno, ovo izvješće (broj projekta: 2018-3-AT02-KA205-002231) licencirano je pod CC-BY-NC-SA 4.0. Da biste pogledali kopiju ove licence, posjetite <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0> Autorima i projektu treba dodijeliti autorizaciju.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Podrška Europske komisije za proizvodnju ove publikacije ne predstavlja odobrenje sadržaja koji odražava samo stavove autora i Komisija ne može biti odgovorna za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Indeks

UVOD	5
Što je LEAP projekt?	5
I na kraju, nazivamo youth worker-ima sve one koji profesionalno ili dobrovoljno rade s mladima. Kako je definirano u „ <i>Glossary on youth</i> “ Europske komisije i Vijeća Europe, „mladi su osobe od 13 do 30 godina“.	8
Radi jasnosti, upotrijebit ćemo izraz "treneri za youth worker-e" kako bismo identificirali svakog pojedinca koji, profesionalno ili dobrovoljno, nadgleda provođenje obuke za youth worker-e.	8
Struktura i ciljevi knjižice	8
I. POZADINA:	10
TEORIJSKE OSNOVE PBL-a	10
2. Značajke i koncept PBL-a	11
3. Učinak PBL-a	15
4. Rasprava: PBL i sudjelovanje	16
II. OD ŠKOLSKOG KONTEKSTA DO SEKTORA MLADIH: PBL U PRAKSI	19
1. Kontekst: Uvod u sektor mladih u zemljama sudionicama i organizacijama koje sudjeluju u LEAP-u	20
Youth work u Austriji, Hrvatskoj, Italiji i Njemačkoj	21
Austrija / Sapere Aude	22
Hrvatska / Mladi u EU	23
Italija / CSC Danilo Dolci	24
2. PBL u sektoru neformalnog obrazovanja mladih	24
1. Zašto je važno osposobiti youth worker-e za pristup i metodologiju PBL-a? PBL potencijal za obrazovanje za sudjelovanje	32
2. Koji su ključni aspekti koje treba obuhvatiti tijekom obuke youth worker-a o PBL-u? Što smo učinili i što smo naučili	34
3. Kako se mogu postići ciljevi učenja / kako se ključne informacije o PBL-u mogu prenijeti youth worker-ima? Naše iskustvo	36
Zaključak	40
Bibliografija o PBL-u	41

UVOD

Što je LEAP projekt?

LEAP je skraćenica koja znači "Učiti kako sudjelovati", na engleskom „Learning to Participate“. Riječ je o projektu koji se financira u okviru programa Europske unije Erasmus+. Sastavljen je od strateškog partnerstva između tri organizacije mladih i dva sveučilišta. Ovo partnerstvo postoji zahvaljujući zajedničkom interesu i ciljevima koji se odnose na participaciju mladih.

Stvarni ili navodni nedostatak interesa i sudjelovanja mladih u političkim, socijalnim i građanskim pitanjima je problem koji zabrinjava politiku i istraživanja. Kako bi se bavili ovim problemom, projekt radi na pristupu koji nastoji rješavati probleme osposobljavanja youth worker-a, osnaživanja mladih, organizacijskih promjena i političkih rasprava. Partneri smatraju da je ovo temelj za rad na tako složenom pitanju.

Ciljevi projekta su:

- Promovirati **pedagoške pristupe usmjerene na mlade** u organizacijama mladih koje provode neformalno obrazovanje.
- Ojačati osjećaj snage mladih ljudi, namijenjene za **sposobnost djelovanja** .

U okviru LEAP projekta prepoznamo da su vještine, stavovi i znanje potrebni za obrazovanje o aktivnom sudjelovanju isprepleteni sa vještinama profesije youth worker-a. Naš se rad temelji na istraživačkom/praktičnom pristupu, pri čemu smo prvo analizirali kontekst i potrebe youth worker-a i istraživali Project-Based Learning (učenje temeljeno na projektima, u nastavku izražen sa kraticom PBL) u akademskoj literaturi i trenutnim organizacijskim praksama. Zatim smo razvili trening za youth worker-e na temelju rezultata ovog rada. Proveli smo eksperimente za ovaj trening s profesionalcima iz Austrije, Hrvatske, Italije i Njemačke i zatim procijenili što smo naučili. Cijeli ovaj postupak, zajedno s konkretnim primjerima našeg rada, možete pronaći u ovoj brošuri.

Brošura sadrži informacije o prvim koracima projekta. Zapravo, unutar našeg projekta imali smo sveobuhvatnu ideju o tome kako razviti PBL u sektoru mladih. Nakon što smo se pozabavili dimenzijom osposobljavanja profesionalaca u obrazovnom sektoru, radili smo s mladima. Rezultati ovog rada uključeni su u dva druga resursa ovog projekta:

**PEDAGOŠKA
KNJIŽICA "PROJECT-
BASED LEARNING" U
NEFORMALNOM
OBRAZOVANJU**

**METODOLOGIJA
PROJECT-BASED
LEARNING-A**

**POVELJA O
SUDJELOVANJU
MLADIH**

Knjižica je jedan od tri ishoda projekta koji su značajni za trenere youth worker-a i istraživače u sektoru mladih. Oni moraju biti zamišljeni kao neovisni, ali komplementarni resursi. Ova se brošura bavi sadržajem povezanim s PBL-om u okviru obuke youth worker-a; metodologija i povelja su namijenjeni youth worker-ima u sklopu angažmana mladih osoba.

KOME JE UPUĆENA OVA KNJIŽICA?

Što vam znači ako ste:

TRENER YOUTH WORK-A

Kao trener youth worker-a dati će vam ideje o mogućim sadržajima za treninge, PBL-u, te skup ideja i informacija koje su relevantne u nastavne svrhe.

YOUTH WORKER

Ova knjižica predstavlja osnove PBL-a. Pružit će vam razumijevanje o PBL-u te zašto je relevantan u vašoj radnoj praksi.

ISTRAŽIVAČ U SEKTORU MLADIH

Može dati uvid u to kako se youth worker-i konkretno obrazuju, pregled literature i bibliografije o PBL-u i pristup obrazovnim praksama i obrazovanju za političko sudjelovanje.

Pedagoška knjižica smatra se resursom za youth worker-e, trenere i voditelje youth worker-a, kao i za istraživače u sektoru mladih.

Partnerstvo priznaje da je krajolik sektora youth work-a vrlo raznolik diljem zemalja EU-a.

Naša definicija youth work-a izvedena je iz Vijeća Europe¹:

Youth work širok je pojam koji pokriva mnoštvo aktivnosti **socijalne, kulturne, obrazovne, okolišne i/ili političke** prirode, zajedno s mladima i za mlade, u skupinama ili pojedinačno. Youth work provode **plaćeni i volonterski youth worker-i**, a temelji se na procesima **neformalnog i informalnog** obrazovanja usmjerenog na mlade i na dobrovoljno sudjelovanje. Youth work u suštini je društvena praksa, rad s mladima i društvima u kojima žive, olakšavanje **aktivnog sudjelovanja i uključivanja mladih u njihove zajednice i u donošenju odluka**.

¹ Izvor:: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-work>. Pristupljeno 31. kolovoza 2020.

Ova je definicija prikladna za svrhe našeg projekta i za svrhe ove knjižice jer pojašnjava opseg i zadaće sektora rada s mladima koji su ključni za LEAP projekt.

Osim toga, čini nam se potrebnim pojasniti i da je sektor rada s mladima u LEAP-u ugrađen u neformalno obrazovanje, koje definira Cedefop² pojmovnik kao:

Učenje koje je ugrađeno u planirane aktivnosti koje nisu izričito označene kao učenje (u smislu ciljeva učenja, vremena učenja ili podrške učenju), ali koje sadrže važan element učenja. Neformalno učenje je namjerno s gledišta učenika. To obično ne dovodi do certificiranja.

I na kraju, nazivamo youth worker-ima sve one koji profesionalno ili dobrovoljno rade s mladima. Kako je definirano u „*Glossary on youth*“ Europske komisije i Vijeća Europe, „mladi su osobe od 13 do 30 godina“.

Radi jasnosti, upotrijebit ćemo izraz "treneri za youth worker-e" kako bismo identificirali svakog pojedinca koji, profesionalno ili dobrovoljno, nadgleda provođenje obuke za youth worker-e.

Struktura i ciljevi knjižice

Ova knjižica služi kao izvor podrške trenerima za mlade u razvoju znanja i vještina. Kako bi se pozabavio problemom sudjelovanja mladih, LEAP svoj rad gradi na PBL-u. PBL je model koji organizira učenje oko projekata.

Stoga je ova brošura podijeljena u tri glavna dijela: prvi dio usredotočen je na teorijsku pozadinu, a slijedeća dva dijela se fokusiraju na praksu.

- Prvi dio iznosi teorijsku pozadinu PBL-a, istražujući podrijetlo i osnovna načela pristupa temeljenog na postojećoj literaturi.
- Drugi dio ima kao cilj pokazati kako se elementi PBL-a primjenjuju u kontekstu neformalnog obrazovanja. Da bismo to učinili, prvo "mapiramo teren", nudeći kratki uvod u sektor mladih u zemljama sudionicama, kao i prezentaciju organizacija mladih koje sudjeluju. Zatim dajemo primjere kako su te organizacije prethodno ugradile različite elemente PBL pristupa u svoje projekte.
- Konačno, treći dio ponudit će smjernice o osposobljavanju youth worker-a za PBL metodu učenja i o temama projekata za mlade, sudjelovanja mladih i europske mobilnosti. Prikazani materijali, prakse i prijedlozi temelje se na iskustvima s treninga youth worker-a koji su provedeni u okviru LEAP projekta.

² European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop): <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/validation-non-formal-and-informal-learning/european-inventory/european-inventory-glossary#N>. Pristupljeno 31. kolovoza 2020.

- Dokument s „resursama“ koji nadopunjuje ovu knjižicu stvoren je kao zaseban dodatak. Sadrži praktične informacije, program obuke i primjere alata.

I. POZADINA:

TEORIJSKE OSNOVE PBL-a

Temeljna ideja PBL-a je ukorijenjena u pokretu progresivnog obrazovanja koja se razvila u drugoj polovici 19. stoljeća kao pedagoški pristup koji je usredotočen na učenika. PBL se razvio temeljeći se na filozofijama i idejama Johna Deweya (1859.-1952.) i Williama H. Kilpatricka (1871.-1965.). Na temelju konstruktivističke filozofije, u PBL-u se znanje individualno gradi, a usmjerava se interakcijom s okolinom i obradom pojedinog predmeta (Pecore 2015 160). Za Kilpatricka je za PBL metodu ključno da se pridaje šansa učenicima da mogu sami poduzeti aktivnost koja ih stvarno zanima i koju razvijaju iz vlastite inicijative. (Ravitch 2000, 179). Uloga učitelja ili radnika u zajednici u PBL-u je uloga „vodiča“ te se ne ponašaju kao autoritarne figure, što je jedna od glavnih razlika u odnosu na tradicionalno obrazovanje u kojem je središnja figura učitelj. Suvremeni PBL definiran je kao „pristup učenju koji vode učenici, a koji učitelji omogućuju, jer učenici razvijaju i tragaju za znanjem postavljanjem pitanja koja su privukla njihovu prirodnu znatiželju“ (Bell 2010, 39-40). Uz pogled usmjeren na učenike, istraživanje stvarnih izazova i problema na temelju „**pokretačkog (esencijalnog) pitanja**“ jedna je od glavnih karakteristika PBL-a. Štoviše, opisuje se kao aktivni stil učenja „koji se smatra posebnom vrstom **učenja temeljenog na istraživanju (inquiry-based learning)**, gdje se kontekst učenja pruža kroz autentična pitanja i kroz probleme u stvarnoj praksi“. (Al- Balushi i Al- Aamri , 2014; Peterson 2012).

Pioniri PBL-a imali su ideju o konceptu koji razvija sposobnosti pojedinaca za promicanje demokracije i izgradnju demokratskog i participativnog građanstva. Kilpatrick je bio uvjeren da učenici trebaju shvatiti i izraziti svoje namjere za stjecanje novog znanja, potrebnih postignuća i posebno stavova i karaktera koji potiču život u demokraciji i za demokraciju (Kilpatrick 1918). Prema Deweyu, projektni pristup utjelovljuje demokraciju kao oblik vlade, ali i kao oblik "zajedničkog života" sa uzajamnim vrijednostima i zajedničkim iskustvima (Dewey 1916). Dewey je pojedinačno dijete definirao kao aktivno biće, koje stječe znanje, vještine i navike važne za život interakcijom sa svojim društvenim i prirodnim okolišem. Prema tome, sadržaj učenja trebao bi se primjenjivati kroz život na način na koji se živi. To podcrtava značenje demokracije kao participativne u tom kontekstu. Osnovna ideja ovog progresivnog pristupa je raspravljati i rješavati probleme te uključiti što veći broj ljudi. Ono čemu je Dewey težio nije bila odluka većinom, već konsenzusom u rješavanju problema.

Rad obaju pedagoga bio je presudan za novu orijentaciju prema pojedincu i nove pedagoške pristupe kao polazište koncepta PBL-a. Djeca složno uče **raditi zajedno u grupi** i razvijati poštovanje prema drugima. Kilpatrickove i Deweyeve ideje su se širom prenosile tijekom progresivnog obrazovnog pokreta, a potom su se prenosile među učiteljima i školskim upraviteljima (Knoll 1997). Međutim, one su se i dalje razvijale (Ravitch 2000). No, jedan od temeljnih ciljeva PBL-a neupitan je, kao što je rekao Knoll (1997: 59): „Općenito se smatra

sredstvom pomoću kojeg učenici mogu (a) razviti neovisnost i odgovornost i (b) prakticirati socijalne i demokratske načine ponašanja".

Deweyjeva i Kilpatrickova djela imala su i imaju trajni utjecaj u obrazovnim praksama. Zapravo u radu LEAP-a vrijedi spomenuti još dvojicu prosvjetnih radnika čije su ideje ključne za razumijevanje PBL-a.

Prvi je Célestin Freinet (1866. - 1966.), dok je drugi Danilo Dolci (1924. - 1997.).

Ponovno pokrenuti PBL kao pedagošku praksu znači uzimati u obzir iskustveno učenje, gdje učenici rastu kroz praktično učenje. Freinet je, kao obrazovni reformator, predstavio ideju "tiskarskog stroja" koji je učenicima pružio mogućnost da istražuju vlastiti društveni svijet istraživanjem problema, pisanjem članaka i objavljivanjem u školskim časopisima. Njegov se rad razvijao u školskom kontekstu, a davanje učenicima mogućnost da preuzmu vodstvo tiska značilo je davanje ovlasti da odluče kako će se odnositi sa štampom i njezinim efektima (Carlin, Clendenin, 2018). Ovaj specifični oblik učenja i uporabe „tiskarskog stroja“ ključan je za PBL jer utječe na odnose između učitelja i učenika, razvija autonomiju i bazira dobivanje znanja učenika na zajednicu koja ga okružuje. Tiskara je doista dopuštala „djeci dati riječ“ (Carlin, Clendenin, 2018).

S djelovanjem Danila Dolcija, s druge strane, sličan pristup učenju i slušanju glasova mladih razvija se kroz ideju uzajamnog majeutičkog pristupa. U ovom pristupu odgajatelji se smatraju "primaljama" i njihova je uloga podržati druge u prepoznavanju vlastitih ideja, u usvajanju pristupa učenju i otkrivanju onoga što već znaju (Longo, 2020). U ovom pristupu ključno je povezati se te komunicirati i istražiti različite točke gledišta kako bi se stvorila zajednička perspektiva. U svom radu nije isključio djecu i mlade. U procesu izgradnje škole na Siciliji, na primjer, nije se savjetovao samo s odgajateljima, već i s djecom kako bi škola mogla odražavati njihove potrebe i zahtjeve, a ne samo da se gradi isključivo na odlukama odraslih koji prepoznaju svoje interese (Klineberg, u Danilo Dolci 1973).

Svim je ovim autorima zajednička karakteristika upravo ideja koja proizlazi iz obrnute perspektive što se tiče uključenosti mladih, te da njihove pedagoške teorije zahtijevaju razvoj ambijenta u kojem glas mladih ima prostora za izražavanje i slušanje. Ostali ključni aspekti su uloga odgojitelja kao potpore, a ne kao voditelja, kao i ideja ukorjenjivanja učenja u stvarnim životnim situacijama i vezama koje učenik ima sa svojim okruženjem. Te će ideje biti dalje istražene u ovoj brošuri i one predstavljaju polaznu točku našeg razmišljanja o PBL-u.

2. Značajke i koncept PBL-a

Ne postoji univerzalno prihvaćena uska definicija ili utvrđeni skup praksi koji su općeprihvaćeni u literaturi koja uspostavlja zajedničko razumijevanje PBL-a (Thomas 2000). U literaturi su ciljevi PBL pristupa jasnije definirani od njegovih bitnih komponenata i načela oblikovanja. Razlika

između PBL-a i ostalih pedagoških pristupa zasnovanih na učenicima i na rješavanju problema još uvijek je razmatran zbog mnogih preklapanja koncepata (Ertmer , Simons 2006).

Iz te perspektive, PBL se smatra metodom koja pojačava unutarnju motivaciju, razvija neovisno razmišljanje, prenosi znanje u praksu, promiče demokratske vrijednosti i demokratske načine ponašanja, stvara samopouzdanje i trenira društvenu odgovornost. Nakon provedbe projekta, tijekom faze odrađivanja projekta učenici moraju sami organizirati svoj posao i upravljati svojim vremenom. Jačanje kreativnosti mladih kroz individualne odgovornosti drugi je važan aspekt PBL-a.

Većina literature tretira PBL kao pristup usmjeren na istraživanje i na učenike u školskoj ili kurikularnoj provedbi škole (Veletsianos , Lin i Russell, 2016; Fogleman , McNeill i Krajcik , J. 2011). Ali općenito je prenosiv u manje formalni kontekst (Milošević Zupančić , 2018.), poput rada u zajednici ili općeg društvenog rada (Halvorsen i sur., 2018.). Početi s problemom koji nije sličan školi dobra je taktika za poticanje interesa učenika. Blumenfeld i suradnici (1991.) naglasili su da je PBL razvijen u školskom kontekstu, ali ne nužno i za školski kontekst. Stoga nam nije nužno potrebna učionica za provedbu PBL-a, potrebna nam je grupa mladih ljudi, vodeća osoba i pokretačko pitanje, koje sadrži zadatak koji mogu riješiti pojedinci ili grupa.

Pored pitanja o institucionalnom okviru, u raspravi o progresivnim pedagoškim pristupima naglašava se da se teoretski PBL pristup može primijeniti u raznim predmetnim područjima ili temama. To ne ovisi o dobi ili obrazovanju pojedinaca ili grupe. PBL se može koristiti od osnovnog obrazovanja do diplomiranih studenata; primjenjiv je u sveobuhvatnim i profesionalnim kontekstima.

Iako različiti autori ističu različite prioritete, postoje neki široko prihvaćeni osnovni principi dizajna PBL-a, koji se pojavljuju kao bitne komponente. Krajcik i Blumenfeld (2005) imenuju pet ključnih značajki PBL-a: pokretačko pitanje, situacijsko ispitivanje, suradnja, upotreba tehnoloških alata za potporu učenju i stvaranje artefakata.

Prva je srž i polazište svakog PBL-a: ***pokretačko pitanje***. To je pitanje koje se razrađuje, istražuje i na koje se odgovara tijekom cijelog projekta (Krajcik , Mamlok-Naaman 2006). Krajcik , Czerniak i Berger (2002) spominju pet karakteristika koje bi pokretačko pitanje trebalo imati. Dakle, dobro pokretačko pitanje mora biti (1) izvedivo u smislu da je moguće odgovoriti suvislim strukturiranjem i izvedivom istragom, te treba ocrtavati zadatak. (2) treba biti smisljeno, tj. bazirati se na bitan sadržaj. (3) mora se kontekstualizirati u stvarnom svijetu. (4) trebao bi biti smislen, tj. zanimljiv i uzbudljiv za učenike i (5) mora biti etičan, ne nanoseći štetu bilo kojem pojedincu ili okolini (Krajcik , Blumenfeld 2005, 321).

Hmelo-Silver (2004) opisao je PBL kao ***situacijsko učenje***, dok je radio "u malim suradničkim skupinama i naučio ono što treba znati kako bi riješio problem". Najčešće se grupa veličine od tri do pet učenika spominje u PBL pristupima koji se baziraju na kurikulum, a trajanje većine projekata je oko tri mjeseca (Helle , Tynjälä i Olkinuora 2006: 301). Ovisno o

kontekstu, skupine mogu biti veće. **Suradnja** je značajka svih faza projekta. Iskustvo učenja u grupi daje studentima priliku da razviju osjećaj timskog rada i ponosa na temelju „zajedničkog postizanja cilja“ (Glasgow 1997).

Uz to, suradnja i odnosi između individualnog i kolektivnog učenja ključni su u progresivnom obrazovanju. Kao što tvrde Carlin i Clendenin (2019) o radu Freinet-a, „relativno znanje zamijenjeno je zajedničkim oblikom učenja koji, umjesto da se određuje zahtjevima učitelja i standardiziranim kurikulumom, potiče od interesa i želja koje proizlaze iz kolektivnog angažmana s novom komponentom koja sada sjedi na mjestu na kojem su nekada bili stručnjak i njegova platforma.“

Proces učenja PBL-a opisuje se kao učenje angažmanom umjesto pamćenjem u tradicionalnom učenju iz udžbenika. Uloga učitelja ili društvenog radnika kao vodiča je u raspravi, dok Kirschner et. al. (2006) vidi PBL kao metodu s minimalnim vođenjem ili upravljanjem. Hmelo-Silver i suradnici odbili su taj prijedlog i opisuju konstruktivistički pristup kao pristup koji „pruža široku konstrukciju i smjernice kako bi se olakšalo učenje studenata“ (2006, 99).

Postavke PBL-a učenicima često predstavljaju loše definirane probleme s nestrukturiranim putovima do rješenja, opisuje se kao dobra radna metoda za generiranje novog znanja (Hmelo-Silver i sur., 2007.), dok tradicionalna nastava temeljena na udžbenicima pruža dobro definirane probleme, koji su prikladni za produbljivanje, primjenu i ispitivanje već postojećeg znanja. U ovom projektnom okruženju učenici obično rade u malim grupama i grade znanje aktiviranjem prethodnog razumijevanja (je li PBL način rješavanja, kao i sudjelovanja u kolaborativnom diskursu tijekom procesa učenja (Chiccino 2015)). Kroz taj proces „učenici postaju odgovorni za vlastito učenje, što zahtijeva odrazno, kritičko razmišljanje o onome što se uči“ (Bereiter i Scardamalia, 1989.). Takva iskustva jačaju sposobnost anticipativnog djelovanja.

Tablica 1: PBL kao pristup iskustvima rješavanja problema u situaciji učenja	
Problem	Realan, loše strukturiran problem
Uloga problema	Fokus na učenje informacija i razumnih strategija
Postupak	Utvrditi činjenice, generiranje ideja i učenje problema, samostalno učenje, preispitivanje i refleksija
Uloga učitelja	Omogućiti i dati pomoć u procesu učenja i oblikovati obrazloženje

Suradnja	Pregovaranje o idejama. Pojedinačni učenici donose novo znanje grupi koje se primjenjuje definiranom problemu
Alat	Školska ploča
Izvor: Hmelo -Srebro 2004	

U suradničkim skupinama mladi ljudi mogu tražiti jedni od drugih da razviju zajedničko razumijevanje problema koje dijele jedni s drugima te da razviju njihovo rješenje unutar discipline ili znanstvenog područja. Koriste **tehnološke alate** unutar okruženja ili za suradnju s drugima kako bi podržali učenje (Ravitz i Blaževski, 2014); dokazano je da opipljivi rezultati povećavaju učinkovitost procesa učenja; **stvaranje artefakata** može biti važna značajka PBL-a. Primjeri artefakata nisu nužno predmeti već i tekstovi, recepti, upute, tehnička ili digitalna rješenja itd. Mladi razvijaju sliku o sebi kao proizvođači ili autori znanja (Krajcik i Shin, 2014). Sljedeći važan odraz PBL-a kao konstruktivističkog pristupa je da artefakti trebaju biti osobno značajni (M. Grant: 2002). U tom smislu, Knoll (1997) rekao je da „PBL nije stvar empirijskih, hermeneutičkih ili strateških studija, već konstrukcije”. Izrada artefakata u projektu može biti suradnička ili individualna.

Uz pet ključnih značajki PBL-a (Krajcik i Blumenfeld, 2005; slično: Breitner i Bereiter i Scardamalia 1993) koncept se redovito karakterizira kao **interdisciplinarni**. Radni proces može dovesti do veza između različitih predmeta. Nudeći izazove na interdisciplinarnim temama, učenici imaju priliku razumjeti i riješiti velike i otvorene projekte. Vježbajući, mladi ljudi stječu sposobnost povezivanja teorije s praksom. Daljnja diferencijacija unutar različitih načina opisivanja PBL pristupa pita se je li projekt izgrađen više ili manje na postojećem znanju (Morgan 1995).

Postupak PBL projekata Adderley i suradnici prikazuju manje apstraktno (citirano u Helle i sur., 2006., 99) u pet koraka: *prvo*, projekti uključuju rješenje problema; problem mogu postaviti sami učenici, ali zadatak se može i provesti; *drugo*, problemi uključuju inicijativu pojedinog učenika ili grupe učenika i zahtijevaju razne obrazovne aktivnosti; *treće*, projekti obično rezultiraju krajnjim radom (npr. teza, izvještaj, planovi projekata, računalni program ili model, tj. artefakti); *četvrto*, rad na projektima redovito traje prilično dugo; *peto*, učitelj je uključen samo kroz savjetodavnu ulogu, umjesto kroz autoritarnu ulogu u nekim ili u svim fazama projekta.

Neki neophodni koraci za dovršetak zadatka ili odgovor na pokretačko pitanje u PBL procesu uključuju **pokretanje, analizu, provođenje, sintezu, zaključivanje i ocjenu** informacija/podataka prikupljenih tijekom projekta. Vjerojatno učenicima trebaju pomoć, smjernice i struktura, što može uključivati interakcije učenika i učitelja, radne listove, savjetovanje vršnjaka, prateća

pitanja, pomoćnike za posao, predloške projekata itd. (Grant 2002). Većina projekata uključuje grupe ili timove, posebno kada su resursi ograničeni. No, suradničko učenje može također koristiti neke recenzije svojih vršnjaka ili grupni protok ideja.

3. Učinak PBL-a

Koji su nalazi istraživanja nakon desetljeća PBL prakse u školama i šire? Prije svega, pogled na studije koje istražuju utjecaj PBL-a pokazuje da je teško dokazati izravan utjecaj na društveno i građansko sudjelovanje mladih. Ali empirijski nalazi potvrđuju jačanje vještina i stavova potrebnih za ovu vrstu sudjelovanja.

U literaturi o PBL-u postoje različiti uvidi izvedeni iz studija slučaja i daljnjih empirijskih dokaza. Ukupna slika pokazuje da PBL jača individualnu motivaciju za učenjem, stope sudjelovanja, društvene vještine, profesionalne vještine i samopouzdanje djece i učenika. PBL za mnoge vještine dovodi do boljih rezultata od tradicionalnog učenja temeljenog na predavanjima.

U svojoj meta-analizi baziranoj na 43 studije, Dochy i kolege (2003) istraživali su utjecaj PBL-a na učenike, baveći se znanjem i profesionalnim vještinama. Uspjeli su dokazati uglavnom slab, ali kontinuirano pozitivan učinak, posebno na znanje koncepata učenika i na njihovu primjenu ili prijenos znanja, kad se uspoređuje s tradicionalnom nastavom temeljenom na predavanjima. Međutim, istraživanje utjecaja na učenike strukovnih studija i studente uključuje velik broj studija. Većina njih traži učinkovitost PBL-a na jačanju profesionalnih vještina i individualnoj sposobnosti da se „ukluče u smisljeno učenje koje će im omogućiti upravljanje društvom koje se brzo mijenja u dvadeset i prvom stoljeću i koje se sve više bazira na znanju“ (Darling i Hammond 2008, 197).

Usporedba PBL-a u odnosu na učenje napamet uz poučavanje usmjereno na nastavnike pokazuje da PBL uglavnom dovodi do boljih rezultata. Samo kada je riječ o činjeničnom znanju, tradicionalno kurikularno obrazovanje konkurentno je PBL-u, pokazujući jednake ili čak malo bolje rezultate. Primjena znanja i stavova prema učenju postigli su mnogo veću ocjenu putem PBL metode (Hmelo- Silver i sur., 2007).

U skladu s nekim izvorima i osnovnim idejama PBL-a, longitudinalnim istraživanjima potvrđeno je da takva metoda jača sposobnost intuitivnog učenja i šireg razumijevanja obrađenih predmeta (Summers i Dickinson 2012). Hmelo- Silver (2004) zaključuje da PBL posebno poboljšava vještine rješavanja problema i vještine samostalnog učenja, dok je utjecaj PBL-a na suradničke vještine i na unutarnju motivaciju slab, ali provjeren.

Hernández- Ramosand De La Paz (2009.) usporedio je dvije skupine studenata povijesti u Sjedinjenim Državama, koji su učili tradicionalnim metodama, sa skupinama studenata koji su sudjelovali u PBL-u. Studenti PBL-a iskazali su znatno pozitivnije stavove prema učenju od skupine studenata koji su učili tradicionalnijim metodama. Drugo istraživanje napravljeno u

Grčkoj pokazalo je velike razlike između rezultata prije i poslije u javnim školama za djecu od devet do deset godina. Stavovi i znanje o predmetu, u tom slučaju radilo se o jedinici za znanost o okolišu, bili su pozitivniji, odnosno veći (Kaldi, Filippatou i Govaris 2011). PBL studije među socijalno ugroženim učenicima i učenicima slabijeg uspjeha pokazale su pozitivne učinke (Blumenfeld i sur., 1991.; Geier 2008.), kao i za mlade u nazadnom položaju (Cregghan i Adair-Cregghan 2015). Osim ovih pozitivnih učinaka, PBL je također uspješan pristup koji pomaže u smanjenju broja napuštanja škole i u poboljšanju stope napuštanja školovanja učenika u nazadnom položaju (Lima i sur. 2007; Guven i Duman 2007). Metoda je također odobrena i testirana na terenu visokog obrazovanja i u profesionalnim strukovnim školama.

4. Rasprava: PBL i sudjelovanje

Ovdje se postavlja pitanje: što nam ovi nalazi o PBL-u govore ako uzmemo u obzir projekt usmjeren na pružanje okvira za društveno i građansko sudjelovanje mladih u kontekstima neformalnog učenja? Utjecaj PBL-a na sudjelovanje mladih u neformalnim organizacijama ili obrazovnim ustanovama rijetko je istražen. No, dokazi iz studija formalnog i kurikularnog PBL-a pokazuju učinke te metode na vještine, znanje i stavove koji su mladim ljudima potrebni za sudjelovanje u modernoj i inkluzivnoj demokraciji.

Kome treba PBL u neformalnim organizacijama i zašto? Empirijske studije pokazuju snažne dokaze da su društvene karakteristike važne za vjerojatnost društvenog i građanskog sudjelovanja. Socijalno ugrožene osobe i osobe u nepovoljnom položaju premalo su zastupljene u sudjelovanju. To objašnjava važnost obrazovanja kao čimbenika utjecaja na spremnost za sudjelovanje i stopu sudjelovanja. Uključenost građana u politiku opada i svjedoči se manjem političkom sudjelovanju i opadanju građanske predanosti. Ova zbivanja pogađaju uglavnom tradicionalna udruženja, interesne skupine i političke stranke (Dalton 2004). Pojedinačna motivacija za građanski ili politički angažman može se razviti iz pojedinačnih interesa i namjera da se pridonese javnom dobru. PBL u neformalnim organizacijama djelomično može nadomjestiti slabljenje učinka tradicionalne organizacije u socijalizaciji građana.

Procesi socijalizacije i učenja koji određuju kako će se građani ponašati u tom pogledu, cjeloživotni je proces. Međutim, temelji i standardi za pojedinačno političko ponašanje uglavnom su uspostavljeni u prva dva desetljeća života. Pojedinačni obrasci ponašanja sve se više učvršćuju s povećanjem dobi. Stoga rane godine socijalizacije u značajnoj mjeri određuju hoće li se i koliko često će se socijalno i građansko sudjelovanje odvijati tijekom života. To naglašava potrebu za djelovanjem.

Odlučujuće vještine i vrijednosti postavljaju se i jačaju konstruktivističkom metodom PBL-a. PBL dovodi do boljeg razumijevanja kako i kada nečija aktivnost čini razliku; poboljšava sposobnost vođenja međuljudskih odnosa i suradnje s drugima, težeći istom cilju; pomaže razumjeti kako komunicirati ili raspravljati s drugima, kako rješavati sukobe na način da se različito mišljenje tretira s poštovanjem.

U svakom slučaju, sposobnost PBL-a za osnaživanje mladih zacijelo je nesporna. Nedostaju istraživanja o tome kako i koliko PBL posredno i izravno povećava stope građanskog i društvenog sudjelovanja mladih. Neizravno kroz znanje i vještine prenesene u formalno kurikularno obrazovanje i izravno aktivacijom u neformalnom kontekstu. Razvoj i provedba PBL projekata u neformalnim organizacijama stoga je inovativan doprinos izgradnji participativnog građanstva.

SAŽETAK ključnih nalaza

1

Temeljna ideja projektnog učenja (PBL) utemeljena je u progresivnom obrazovnom pokretu.

2

Krajcik i Blumenfeld (2009) imenuju pet ključnih značajki PBL-a: pokretačko pitanje, situacijsko ispitivanje, suradnja, upotreba tehnoloških alata za potporu učenju i stvaranje artefakata.

3

Blumenfeld i kolege (1991.) naglasili su da je PBL metoda razvijena u školskom kontekstu, ali ne nužno i za školskom kontekstu. Stoga nam nije nužno potrebna učionica za provedbu PBL-a, potrebna nam je grupa mladih ljudi, voditelj i pokretačko pitanje, koja sadrži zadatak koji mogu riješiti pojedinci ili grupa.

4

Postupak PBL projekata Adderley i kolege prikazuju manje apstraktno (citirano u Helle i sur., 2006., 99) u pet koraka: **prvo**, projekti uključuju rješenje problema; problem mogu postaviti sami studenti, ali zadatak se može i provesti; **drugo**, problemi uključuju inicijativu pojedinog učenika ili grupe učenika i zahtijevaju razne obrazovne aktivnosti; **treće**, projekti obično rezultiraju krajnjim proizvodom (npr. teza, izvještaj, planovi dizajna, računalni program ili model, tj. artefakti); **četvrto**, rad na projektima redovito traje prilično dugo; **peto**, učitelj je uključen samo u savjetodavnu ulogu, umjesto u autoritarnu ulogu u nekim ili u svim fazama projekta.

II. OD ŠKOLSKOG KONTEKSTA DO SEKTORA MLADIH: PBL U PRAKSI

Danas organizacije, youth worker-i i profesionalci iz sektora mladih provode projekte kao alat za poticanje razvoja vještina i kompetencija. Jedan od osnovnih ciljeva LEAP projekta bio je primijeniti PBL pristup u sektoru neformalnog obrazovanja organizacija u sektoru mladih.

Kao što je istaknuto u prethodnom odjeljku, PBL je pristup koji se rodio u školskom kontekstu. Međutim, budući da je to metoda usmjerena na mlade koja može promovirati učenje u stvarnim životnim situacijama, to je praksa koja je vrlo pogodna za sektor mladih.

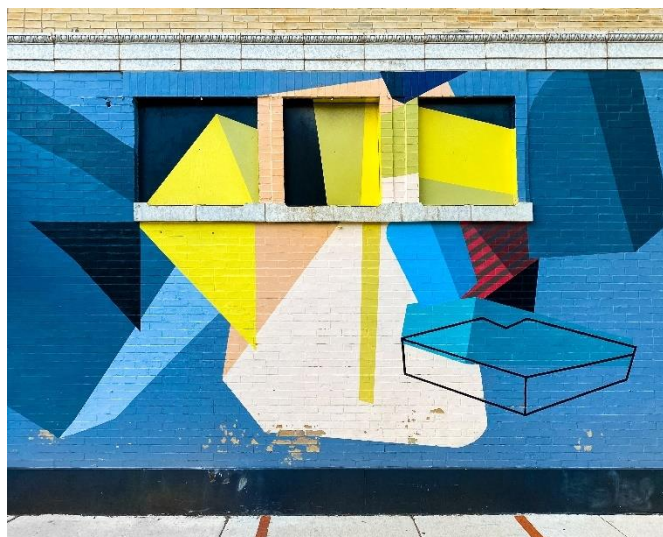
Pretpostavka koja stoji iza LEAP-a jest da su projekti važan dio rada organizacija mladih; nadalje, njihova provedba slijedi neke značajke i korake PBL-a. Međutim, PBL metoda nije često korištena u organizacijama neformalnog obrazovanja, a kamoli u organizacijama projekata mobilnosti. Potencijal PBL-a stoga je velik, budući da je „protok između neformalnih i formalnih obrazovnih praksi, a posebno prakse PBL-a - u školi i izvan nje, na radnom mjestu i u zajednici - kao kritična pedagogija koja drži potencijal za osobni razvoj, kreativnost i društvenu transformaciju." (Maida, 2011.).

LEAP ima ambiciju postati „sustavni“ projekt, gdje razvoj LEAP PBL metodologije utječe ne samo na mlade, već i na youth worker-e i partnere osoblja u projektu. Stoga se činilo temeljnim procijeniti i trenutnu praksu partnerskih organizacija prije uvođenja metodologije. To je nadalje neophodno, jer može omogućiti bolje razumijevanje uvjeta koji omogućavaju da se metodologija ukorijeni u organizacijama mladih.

Kako bi istražile primjenu PBL-a u sektoru mladih, partnerske su organizacije sastavile i analizirale uzorak od 18 projekata za mlade koje su prethodno provodili LEAP partneri Centro per lo Sviluppo Creativo Danilo Dolci, Udruga Mladi u EU i Sapere Aude. Cilj je bio shvatiti u kojoj su mjeri ove organizacije mladih već provodile PBL pristup i njegove elemente. Rezultati ove analize pojašnjavaju primjenjivost PBL-a u kontekstu neformalnog obrazovanja. Za youth worker-e ovi primjeri također pružaju inspiraciju za razmišljanje o tome gdje vide potencijal za PBL u vlastitim prethodnim ili budućim projektima.

Unutar ovog odjeljka činilo se relevantnim istaknuti primjere projekata za mlade. Namjera je dvostruka: s jedne strane, ovaj priručnik predstavlja bazu podataka o projektima za mlade koji se mogu shvatiti kao najbolja praksa jer potiču sudjelovanje mladih. S druge strane, oni mogu pružiti izvor studija slučajeva od strane youth worker-a u razmjeni perspektive dobre prakse.

1. Kontekst: Uvod u sektor mladih u zemljama sudionicama i organizacijama koje sudjeluju u LEAP-u

Fotografija: <https://unsplash.com/@dotjpg>

Europsko okruženje sektora mladih relativno je složeno i raznoliko, ne samo među europskim zemljama, već i unutar samih zemalja. Ta raznolikost postoji na razini politike, kako u pogledu javnih politika, tako i javnih tijela zaduženih za pitanja mladih. Uz to, postoje razlike u načinu na koji je organiziran sektor rada s mladima, kako u pogledu diploma i kvalifikacija iz obuka youth worker-a, tako i u pogledu organizacija koje provode aktivnosti povezane s mladima.

Namjera ove knjižice nije procjenjivati politike za mlade u okviru zemalja uključenih u LEAP-u. Međutim, ključan je kratki uvod u postojeće kvalifikacije za youth worker-e i opis njihove uloge i statusa u njihovim zemljama. Kako je izvjestio Youth Wiki, internetska enciklopedija na području nacionalnih politika za mlade za zemlje EU, rad s mladima organiziran je na različite načine u državama članicama EU-a, kao i u zemljama sudionicama projekta.

Među zemljama projekta status "youth worker-a" nije priznat u Hrvatskoj, dok je u Italiji ugrađen u status "volontiranja". U Austriji i Njemačkoj prepoznata je njihova uloga i postoje razlike među različitim razinama upravljanja. Priznavanje statusa youth worker-a u njihovoj zemlji ključno je za početak planiranja obuke.

Slično tome, scenariji kvalifikacija i obrazovni putovi youth worker-a razlikuju se prema postojećim političkim okvirima i razinama upravljanja.

Kvalifikacije i putovi strukovnog obrazovanja trebali su uspješno funkcionirati s mladima diljem Europe. Ova knjižica, i općenito cijeli projekt, ukorijenjen je u raspravi o statutu, priznavanju, obrazovanju i daljnjoj kvalifikaciji youth worker-a. Dio ove rasprave vrti se oko pitanja profesionalnog razvoja youth worker-a i potrebe da se ono youth worker-ima stavi na raspolaganje kako bi mogli najbolje ispuniti svoju ulogu³. Po nama, slično učiteljskoj profesiji, osposobljavanje i obrazovanje youth worker-a može se shvatiti kao početno ili kontinuirano, ovisno o tome započinje li pojedinac tu profesiju ili ima određeni broj godina iskustva. Iskustvo na terenu, kao i kvalifikacije koje ima youth worker, koje god one bile, stvaraju razliku u pogledu

³ Vijeće Europe: [https://www.coe.int/en/web/youth-portfolio/key-questions-about-the-portfolio#%229802605%22:\[2\]](https://www.coe.int/en/web/youth-portfolio/key-questions-about-the-portfolio#%229802605%22:[2]). Pristupljeno 31. kolovoza 2020.

potreba (učenja) koje bi mogao imati youth worker. Ovo je razlikovanje ključno za izradu strategija obuke, kao i za definiranje ciljne skupine.

Po nama, kao i za ostale obrazovne stručnjake, poput učitelja, treba razmišljati o nekoliko pitanja kad se razmatra profesionalni razvoj youth worker-a. To uključuje njihove potrebe za učenjem, strukture podrške, njihov tijek karijere, razine kompetencija i kontekst⁴.

Uz ove čimbenike, razlike u smislu vrsta organizacija i odabira mladih ljudi također su ključni čimbenici koji se moraju uzeti u obzir prilikom planiranja obuke za youth worker-e.

I na kraju, osim ovih čimbenika i uzimajući ih u obzir, u LEAP-u razmatramo jedan pristup, PBL, koji može pridonijeti profesionalnom razvoju youth worker-a. U slučaju LEAP-a, PBL je vezan za društveno i političko sudjelovanje.

Youth work u Austriji, Hrvatskoj, Italiji i Njemačkoj

Prema Youth Wiki-u Europske unije, platformi koja prikuplja informacije o radu s mladima u Europi⁵, spektar politika koje se odnose na youth work obuhvaća vrlo različita područja politike. Sažeti ćemo ih u nastavku jer oni pružaju okvir u koji ugrađujemo svoj rad.

U Austriji, kako izvještava web stranica Youth Work-a⁶, Rad s mladima (youth work) i rad s djecom (child work) "odnosi se na vrlo širok i raznolik spektar ponuda i mjera na polju društvene akcije. Prema Youth Wiki-u, u Austriji su youth worker-i profesionalci ili volonteri. Nacionalni okvir kvalifikacija predstavlja sve postojeće kvalifikacije za rad s djecom i mladima u Austriji. Riječ je o standardu kvalitete struke. Iako se prepoznaje važnost i uloga youth worker-a, ne postoji obavezno osposobljavanje za youth work. Nekoliko institucija, uključujući sveučilišta, nude treninge kako bi postali „socijalni radnici" s određenom specijalizacijom za rad s mladima. Sadržaj se može razlikovati ovisno o tečaju te uključivati osnove pedagogije ili cjeline povezane sa sadržajem. U smislu priznavanja, ne postoji sustav akreditacije ili kvalifikacije.

Razlike postoje na lokalnoj razini. Na primjer, u gradu Beču postoji svojevrsna zakonska obuka koja omogućava youth worker-ima da rade u svim relevantnim institucijama koje vodi grad Beč⁷.

S druge strane, u Hrvatskoj ne postoji službena definicija youth work-a, iako posljednjih godina postoje brojne organizacije i pojedinci koji rade s mladima. Njihov posao je priznat i postupno dobiva na značaju. Kako ne postoji službena definicija, ne postoje posebni obrazovni putevi niti

⁴ Slične čimbenike za nastavničku profesiju utvrđuje Europska komisija, Obrazovanje i osposobljavanje 2020 Radna skupina za školsku politiku (2015), *Shaping career-long perspectives on teaching. A guide on policies to improve Initial Teacher Education*.

⁵ Izvor: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/youthwiki> Pristupljeno 7. rujna 2020.

⁶ Izvor: <https://www.jugendarbeitinoesterreich.at/jugendarbeit/> Pristupljeno u studenom 2019.

⁷ Više informacija: <https://www.wienextra.at/ifp/lehrgaenge/grundkurs/>

kvalifikacije. Međutim, Sveučilište u Rijeci bavi se eksperimentiranjem za stvaranje sveučilišnih tečajeva i programa.

U Italiji volontiranje proizlazi iz duge tradicije, a razvoj youth work-a ukorijenjen je i objašnjiv kroz socio-ekonomske značajke „trećeg sektora“ (zajednice i neprofitnog sektora). Youth worker-i i volonteri mogu imati različito obrazovanje, a njihove vještine i znanja mogu se prepoznati kroz regionalne zakone.

U Njemačkoj se youth work odnosi na širok spektar aktivnosti usmjerenih na mlade ljude. Youth worker-i mogu biti volonteri ili profesionalci. Obuka i obrazovanje youth worker-a odvija se putem sveučilišta koji nude preddiplomske studije socijalnog rada s naglaskom na mlade ili kroz druge oblike neformalnog obrazovanja.

U svim je zemljama prisutnost programa Erasmus+ i europske mobilnosti način da se uključe u priznavanje statusa youth work-a. Čini se očitim da je politički okvir koji temelji rad ovih stručnjaka vrlo fragmentiran. Stoga su mogućnosti kontinuiranog obrazovanja ovih stručnjaka koje nudi program Erasmus+ prijeko potrebne kako bi se zajamčilo kvalitetno obrazovanje i angažman s mladima.

Kako su vrste organizacija koje se bave mladima u zemljama EU različite, čini nam se ključnim podijeliti i prirodu i upravljanje organizacija mladih uključenih u LEAP, jer to određuje i okvir naše obuke.

Austrija / Sapere Aude

Sapere Aude je nevladina i neprofitna organizacija sa 40 članova za promicanje građanskog obrazovanja iz Waidhofen an der Ybbs, Austrija, sa sjedištem u Beču, Austrija. Sapere Aude osnovali smo 2009. godine, vezano uz smanjenje glasačke dobi na austrijskim saveznim izborima 2008. Prve akcije uključivale su u to vrijeme jedini austrijski program osnovnog građanskog obrazovanja za mlade bez obzira na njihovo socijalno ili obrazovno porijeklo ili stranačku pripadnost, te bez tematskog ili metodičkog suženja. Od tada smo proširili svoju ponudu na nekoliko specifičnijih serija radionica, kao i na stručna osposobljavanja za učitelje, studente i ostale youth worker-e.

Dizajniramo i implementiramo inovativne formate radionica koji odgovaraju bilo kojoj ciljanoj skupini od učenika do nastavnika, od mladih do starijih, bez obzira na njihovo porijeklo. Svi se suočavaju s istom bogatom raznolikošću neformalnih i interaktivnih metoda, samo se jezik i teme povremeno prilagođavaju. Uvjereni smo da je svatko sposoban kritički i neovisno razmišljati i zalagati se za svoje interese.

U našim projektima gradimo te kapacitete za promicanje neovisnog građanskog obrazovanja i vještina potrebnih za sudjelovanje u različitim projektima i formatima sudjelovanja. U cijelom našem projektu različite ciljne skupine imaju priliku odražavati trenutna društvena i politička

zbivanja, iznositi vlastita mišljenja te se moraju suočiti s drugim političkim idejama i mišljenjima koja se razlikuju od njihovih vlastitih.

Dok surađujemo s vrlo raznolikim skupinama, od pripravnika teškog socijalnog i ekonomskog statusa, do studenata, ljudi s različitim intelektualnim i tjelesnim invaliditetom, pokušavamo razviti interaktivne metode koje mogu stvoriti empatiju za različite osobne situacije, koje bi se uvijek trebale uzeti u obzir prilikom donošenja političkih odluka.

Kako bi došli u dodir sa svijetom mladih, radimo zajedno s različitim udrugama mladih, krovnim organizacijama, učiteljima i trenerima, kao što su Zéntrum polis - Austrijski centar za građansko obrazovanje u školama ili Austrijsko nacionalno vijeće za mlade.

Hrvatska / Mladi u EU

Glavna ideja našeg rada je pružiti mladim ljudima mjesto gdje mogu dijeliti ideje i mišljenja.

Mladi u EU od svojih početaka svojim radom i angažmanom pokušavaju razvijati i promovirati volontiranje među mladima, ali i među ostalim članovima zajednice u gradu Šibeniku i Šibensko-kninskoj županiji.

Naš se metodološki pristup temelji na sljedećim načelima:

1. Informalno/neformalno obrazovanje: kvaliteta s jasnim ciljevima, preciznom i dosljednom strukturom usmjerenom na osobni razvoj ciljeva sudionika.
2. Osobni razvoj: stvaranje novih dokumenata, vještina i stavova.
3. Stjecanje znanja različitim tehnikama temeljenim na participativnom i kooperativnom učenju

Kako bismo uključili mlade, izgrađivali smo odnose sa školama/sveučilištima i drugim relevantnim dionicima u našoj županiji. Konkretno, pokušavamo organizirati info standove i info punktove, posebno u gradu/školama/sveučilištima, kako bismo pružili informacije o europskim mogućnostima mobilnosti i našim svakodnevnim aktivnostima u našem Centru za mlade i volontiranje.

U Hrvatskoj samo 2,7% mladih sudjeluje u aktivnostima neformalnog obrazovanja (izvor: Eurostat). Čvrsto vjerujemo da je informalno/neformalno obrazovanje, posebno u današnje vrijeme, važno za osobni razvoj mladih i naše zajednice. Dakle, u našem Centru za mlade i volontiranje organiziramo slobodno vrijeme i druge informalne/neformalne aktivnosti za mlade u našoj 'Dnevnoj sobi', čak i uz pomoć naših međunarodnih projekata. Organiziramo društvene i interkulturene večeri, turnire video igara, kreativne i umjetničke radionice, fokus grupe itd.

U svojim aktivnostima uvijek pokušavamo razumjeti potrebe naših mladih u lokalnoj zajednici i iz tog razloga surađujemo sa Savjetom mladih Grada Šibenika podržavajući ga u uključivanju mladih i ostalih nevladinih organizacija koje djeluju na polju mladih. Zajedno

s njima, organiziramo info-dane i nekoliko lokalnih, nacionalnih i europskih projekata. Sada ih podržavamo u organizaciji fokus grupe s mladima za osmišljavanje novog lokalnog programa za mlade Grada Šibenika, kao i nove razmjene mladih u okviru Erasmus+.

U našoj županiji također organiziramo radionicu o Erasmus+ projektima u suradnji s Hrvatskom nacionalnom agencijom kako bismo mlade ljude, nevladine udruge i ostale udruge upoznali s tim vrstama prilika.

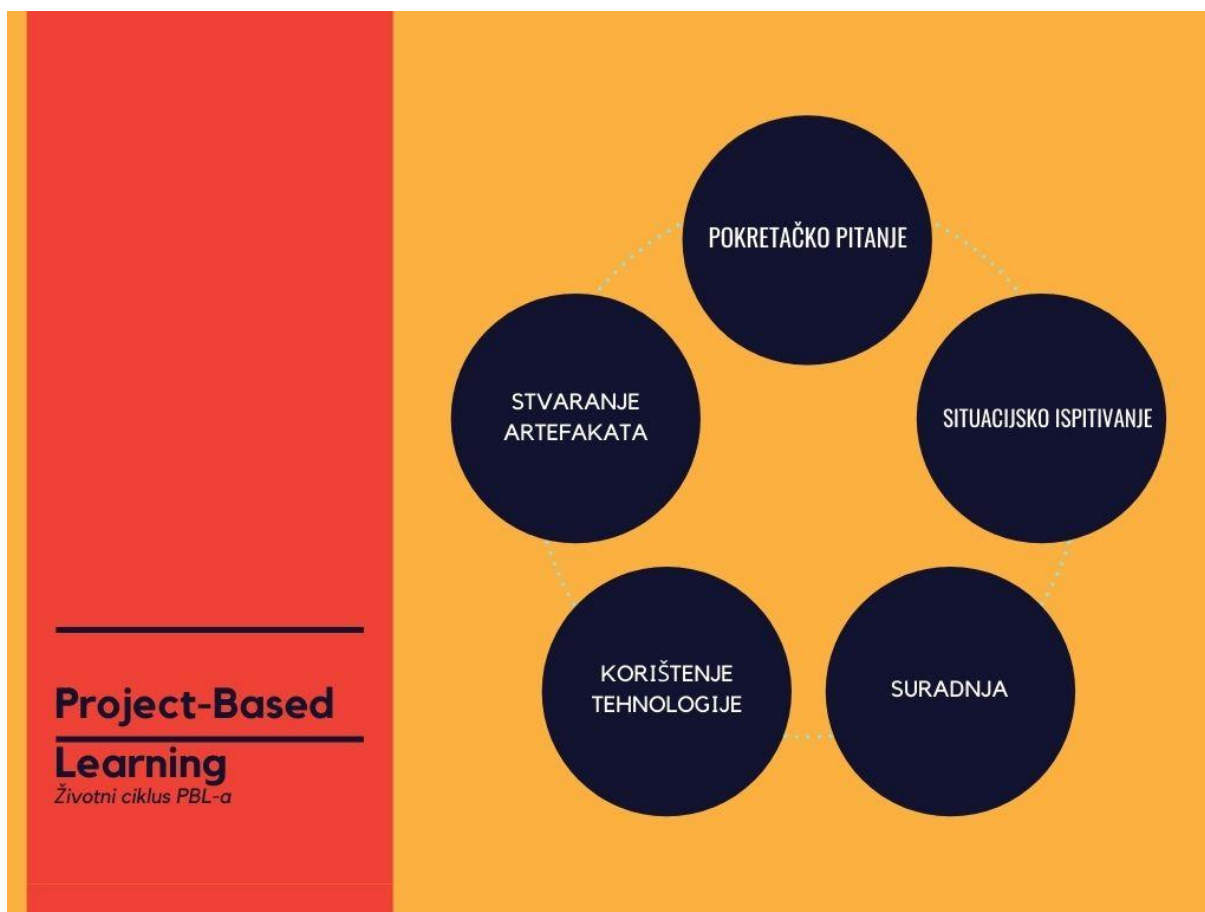
Italija / CSC Danilo Dolci

CSC Danilo Dolci uključuje mlade u različite aktivnosti radi poticanja društvene uključenosti i građanskog sudjelovanja. Naš se glavni pristup - uzajamni majeutički pristup - temelji na uzajamnom doprinosu svih ljudi uključenih u proces učenja, osluškivanju potreba svih i zajedničkom planiranju obrazovne intervencije za postizanje osobnih i kolektivnih ciljeva, kako bi promjena postala stvarna. Pripremamo, provodimo i nadgledamo projekte upućene mladima i youth worker-ima koristeći strategije i pristupe neformalnog obrazovanja na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Zajednički ciljevi ovih aktivnosti su im pomoći da rastu kao profesionalci, ljudi i građani, zahvaljujući razvoju i promociji alata i dobrih praksi kako bi se ojačalo njihovo sudjelovanje u zajednicama, posebno promicanjem kreativnih aktivnosti i aktivnosti odozdo prema gore za osnaživanje i uključivanje mladih iz različitih sredina.

Pristup mladima, kao i općenito ciljnoj skupini, temelji se na svijesti o postojanju vlastitog životnog iskustva. Iz tog razloga ono što mi predlažemo nije rezultat strukturirane i krute akcije ili aktivnosti, već je početak puta koji je uglavnom unaprijed strukturiran, ali spreman za modifikaciju, prilagođavajući ga iskustvu mlade osobe s kojom usko surađujemo. Ovaj se pristup temelji na prepoznavanju važnosti transverzalnih i životnih vještina: njihov razvoj i unaprjeđenje će poboljšati i dobrobit onih s kojima se povezujemo i dobrobit svijeta oko nas. Profesionalne vještine moći će dobiti svoje značenje samo ako ih prate transverzalne kompetencije. U ovoj viziji, u našem načinu koordiniranja aktivnosti i odnosa s mladima, nastojimo što više biti dvosmjerni i uzajamni, temeljeno na glavnim stupovima poput komunikacije, aktivnog slušanja i dijeljenja.

2. PBL u sektoru neformalnog obrazovanja mladih

Cilj ovog odjeljka je pojasniti kako su prethodno identificirane ključne značajke PBL-a sažete na donjoj slici (Krajcik/Blumenfeld, 2005) relevantne za praktični rad organizacija mladih u kontekstu neformalnog obrazovanja organizacija mladih. U ranoj fazi LEAP projekta pregledali smo neke projekte mladih LEAP partnerskih organizacija, s ciljem da se utvrdi kako su partneri već ugradili elemente PBL pristupa u svoj prethodni rad.

Izvor: vlastiti visual, sadržaj preuzet od Krajcika i Blumenfelda (2005)

LEAP-ove organizacije mladih [CSC Danilo Dolci](#), [Sapere Aude](#) i [Udruga Mladi EU](#) složile su ukupno dvanaest različitih projekata koje su prethodno provedeni s mladima u Italiji, Austriji i Hrvatskoj. Iskusni youth worker-i iz ovih organizacija pružili su opise projekata koje su proveli, uključujući ključne ciljeve, ciljne skupine, aktivnosti i rezultate svojih projekata. Youth worker-i također su upitani gdje (ako uopće) mogu prepoznati značajke PBL-a u vlastitim projektima.

Rezultat je bio sažetak projekata za mlade koji mogu poslužiti kao nadahnuće za buduće projekte za mlade (vidi dodatak). Analiza ovog priručnika otkrila je da je PBL pristup zaista bio vitalni aspekt prethodnog rada partnerskih organizacija s mladima: Velika većina projekata uključivala je jednu ili više značajki PBL-a. Iz ovoga zaključujemo da su projekti snažno oruđe u kontekstu neformalnog obrazovanja i da PBL može na odgovarajući način odgovoriti na potrebe youth worker-a u radu s mladima na različite načine.

Doprinosi partnerskih organizacija također osvjetljavaju činjenicu da se pojedinačne interpretacije različitih elemenata PBL-a mogu značajno razlikovati ovisno o porijeklu ljudi i prethodnim iskustvima u sektoru rada s mladima. Prepoznavanje različitih elemenata PBL pristupa pokazalo se vrijednim iskustvom učenja kako za pojedine youth worker-e, tako i za LEAP projekt u cjelini. Tvrdimo da je razmišljanje o vlastitoj pedagoškoj praksi vrlo korisno za sektor rada s mladima.

U sljedećem poglavlju vodimo vas kroz pet koraka PBL-a iz perspektive orijentirane na praksu, nudeći primjere kako je to provedeno u prethodnim projektima naših partnerskih organizacija. Ovim resursom želimo potaknuti youth worker-e i profesionalce u obrazovanju da razmisle o potencijalima i važnosti PBL pristupa s obzirom na vlastite projekte i prakse:

Možete li prepoznati bilo koji od elemenata PBL-a u vlastitom prethodnom radu s mladima?

Kako bi pojedini elementi PBL-a ili PBL pristupa u cjelini mogli biti korisni za vaše vlastite pedagoške prakse u sektoru mladih?

1. Pokretačko pitanje

Širok spektar prethodno implementiranih projekata LEAP-ovih partnera započeo je od pokretačkog pitanja, tj. pitanja koje je relevantno za sudionike jer se odnosi na pitanja do kojih im je stalo. Karakteristično za PBL pristup, sudionici projekta bili su aktivno uključeni u odabir i definiranje pitanja i tema kojima su željeli pristupiti u okviru projekta:

- Tijekom projekta *Step into the future!*⁸, sudionici su kreirali vlastite projektne ideje, počevši od analize problema u vlastitim zajednicama. Projekt je uključivao mlade nezaposlene osobe između 18 i 30 godina, pružajući im priliku da povećaju svoja znanja i vještine u kontekstu aktivnosti neformalnog obrazovanja. Razvijene ideje su kasnije predstavljene tijekom konferencije.
- Glavni cilj projekta *Start the Change*⁹ bio je učiniti da se mladi ljudi iz marginaliziranih skupina osjećaju saslušanim kako bi se suprotstavili radikalizaciji među učenicima. Sudionici su naučili razmišljati kroz „projektну perspektivu“, a zatim su dobili prostor za razvoj vlastite ideje za projekt zajedno sa svojim vršnjacima. Učenici koji su sudjelovali u dobi između 11 i 18 godina ohrabreni su da razmisle o pitanjima koja smatraju važnim u svojim školama i izvan njih. Iz perspektive voditelja projekata, zajedničko identificiranje ovih problema je osiguralo da se mladi sudionici osjećaju angažirano tijekom sljedećih koraka, zatim provedbe svojih projekata i rješavanja utvrđenih problema.
- Drugi projekt koji je započeo pokretačkim pitanjem bio je *READ*, čiji je cilj bilo promicanje pismenosti među mladima kroz kreativne lokalne aktivnosti. Sudionici projekta bili su uključeni u lokalne radne skupine koje su planirale aktivnosti na temelju analize potreba unutar zajednice. Prema voditeljima projekta, to je sudionicima omogućilo da razviju stvarne i učinkovite ideje, kao i jači osjećaj povezanosti sa svojom zajednicom. Lokalne su

⁸ *Step into the future* provela je Udruga Mladi EU u suradnji s drugim partnerskim organizacijama 2017. Dodatne informacije o projektu dostupne su na

<http://mladi-eu.hr/wp-content/uploads/2017/07/Step-into-the-future-Newsletter-EN.pdf>.

⁹ *Start the Change* proveo je CSC Danilo Dolci između 2016. i 2018. Dodatne informacije o projektu dostupne su na <https://en.danilodolci.org/keyword/start-the-change-en/>.

aktivnosti zatim provedene uz sudjelovanje prosvjetnih radnika, umjetnika, centara za mlade, škola i knjižnica, a uključivale su različite oblike umjetnosti koji su sezali od fotografije do kazališta.

- Slično pristupu PBL, metodologija „Design Thinking“ primijenjena za projekt *Fablab Schools EU* također je započela identificiranjem problema kojima su sudionici (srednjoškolci između 13 i 16 godina) željeli pristupiti u okviru svojih projekata. Razvijene ideje zatim su implementirane kroz različite metode digitalne izrade, potičući kreativnost, produktivnost i poduzetnički duh sudionika.
- U projektu *BFI Like it or Change it*, sudionici - svi pripravnici u BFI Wien - pozvani su da razmisle o određenom pitanju vrlo relevantnom za njihovu osobnu situaciju: zamoljeni su da razmisle o idejama kako poboljšati svoje naukovanje. Te su ideje prikupljene i raspravljene. Neki su prijedlozi potom izabrani kao osnova za ideje za male projekte koje su mladi provodili zajedno s trenerima za mlade.

Gore navedeni primjeri pokazuju da se PBL element pokretačkog pitanja može implementirati u projekte za mlade na različite načine i s različitim ciljnim skupinama. To često započinje analizom potreba ili razmišljanjem o pitanjima koja su bitna sudionicima projekta na lokalnoj razini ili u određenom kontekstu (npr. škola, zajednica, naukovanje itd.). Pristup od početka angažira sudionike projekta i osigurava da će osjećati vlasništvo nad onim na čemu rade tijekom cijelog projekta.

2. Situacijsko učenje

Situacijsko učenje znači da se aktivnost učenja nalazi u autentičnom, stvarnom kontekstu. Situacijsko se zapravo protivi "teoretskom" učenju, gdje se o nečemu čita na papiru, a da se ne učini ili izvrši daljnja radnja ili aktivnost u odnosu na ono što se uči. Prema Krajciku i Blumenfeldu (2005), to mladim ljudima / učenicima omogućuje:

- razumijevanje vrijednosti i značenja zadataka i aktivnosti koje obavljaju;
- generaliziranje znanja i učenja za širi raspon situacija;
- povezivanje podataka koje steknu s prethodnim znanjem i iskustvima, što može poboljšati učenje.

Mnogi projekti u sektoru rada s mladima pružaju mladima priliku da uče u značajnom kontekstu i povezuju se s vlastitim životima, prethodnim iskustvima i predznanjem. Cilj je da mladi steknu nova znanja ili vještine, koje kasnije mogu primijeniti na širok spektar situacija u vlastitom životu.

- Sjajan primjer za to je projekt *Junge Politik 2.0*, gdje su mladi ljudi obavili razgovore s političarima i kreatorima politike na visokoj razini nakon dva vikenda kako bi se pripremili za te razgovore. Prilika da zagovaraju svoje interese političarima i kreatorima politike osigurala je da se iskustvo učenja sudionika smjestilo u kontekst stvarnog svijeta, prenoseći im da su njihove ideje važne.
- Slično tome, projekt *Jugend Politik Partizipation* također je stvorio autentično okruženje za učenje povezujući projekt posebno s predstojećim regionalnim izborima u ruralnom području: Mladi iz različitih youth centar-a kontaktirali su s političkim kandidatima radi postavljanja pitanja i video intervjua.
- Projekt *Developing Society* također je povezo iskustvo osposobljavanja mladih volontera posebno s lokalnim kontekstom grada Šibenika. Mladi su istraživali mogućnosti za provođenje slobodnog vremena u gradu i promociju svojih volonterskih aktivnosti u lokalnim informativnim centrima.
- Konačno, veza između iskustva učenja mladih i „stvarnog svijeta“ uspostavljena je i u projektu *Ideannovaship (Innovate and Ideate for Social Entrepreneurship)*: Mladi su sudjelovali u određenom programu obuke za razvijanje vještina za socijalno poduzetništvo, koje će kasnije moći primijeniti u raznim kontekstima u osobnom i profesionalnom životu.

3. Proces suradnje

Gotovo svi analizirani projekti u određenoj su mjeri uključivali procese suradnje među mladim sudionicima. Pri provedbi projekata za mlade u kontekstu neformalnog obrazovanja, suradnja se događa u različitim fazama projekata. Proces suradnje mogu se odnositi na cijelu skupinu sudionika projekta koji rade zajedno ili na suradnju unutar podskupina:

- U projektu *Startup! Your career* sudionici su bili podijeljeni u manje skupine kako bi analizirali situaciju na tržištu rada u vlastitim zemljama i prikupili informacije o zakonodavstvu i programima koji se odnose na novoosnovana poduzeća na nacionalnoj i europskoj razini. Grupe su nastavile surađivati tijekom cijelog projekta: sudionici su saznali o poslovnim i marketinškim planovima, metodama masovnog financiranja i drugim aspektima uspostavljanja start-upova i na kraju je svaka grupa stvorila vlastitu poslovnu ideju.
- Projekt mobilnosti mladih *It's time to volunteer!* bio je usmjeren na youth worker-e koji su željeli povećati svoja znanja, kompetencije i vještine. Tijekom cijelog trajanja projekta, youth worker-i su pozvani da u grupama proučavaju situaciju s radom mladih (problemi i poteškoće u pristupu mladima u volonterskim akcijama) i razmjenjuju prakse iz vlastitog nacionalnog konteksta. To je potaknulo suradnju i omogućilo razmjenu najboljih praksi.
- Još jedan primjer suradničkih procesa među vršnjacima je projekt *Verstärkt politisch*, čiji je cilj bio uspostaviti održivi vršnjački projekt za građansko obrazovanje. To je uključivalo različite faze: U fazi izbora vršnjaka održana je kratka radionica građanskog obrazovanja kako bi se identificirali učenici zainteresirani da kasnije postanu „peer-coaches“ (treneri uzajamnog poučavanja). Nakon daljnjeg usavršavanja, odabrani peer-coaches prenijeli su znanje stečeno održavanjem radionica za druge učenike u vlastitim školama.

4. Tehnološki alati

Razmjena i dijalog između sudionika, istraživanje pitanja koja su važna za mlade te stvaranje i distribucija sadržaja o rezultatima projekta samo su nekoliko primjera kako tehnološki alati mogu povezati mlade i poboljšati okruženje za učenje. Korištenje tehnoloških alata ključno je za PBL pristup. Sljedeći primjeri iz prethodnog rada LEAP partnerskih organizacija pokazuju da tehnološki alati nisu samo sredstvo ili alati - ponekad su u samoj srži projekata za mlade:

- CSC-ov projekt *Fablab Schools EU*¹⁰ je eksperimentirao s različitim metodama za digitalnu izradu, s ciljem da se pripreme učenici za tehnološki pametno tržište 21. stoljeća. Zasnovan na metodologiji „Design Thinking“ koju je razvilo Sveučilište Aarhus (Danska), projekt je omogućio sudionicima da razviju svoje digitalne kompetencije i vještine 21. stoljeća, stječući nova znanja o informacijskim i komunikacijskim tehnologijama (ICT), kao i nove načine za vidjeti i razmišljati o svijetu oko sebe.

¹⁰ <https://fablabproject.eu/>

- *Sapere Aude-ov Jugend . Politik Partizipation* obuhvaćao je izradu videozapisa s intervjuima s kandidatima za regionalne izbore, koji su kasnije postavljeni na YouTube za distribuciju među različitim skupinama mladih.
- Promoviranje komunikacijskih i digitalnih vještina mladih također je naglašeno u nekoliko projekata za mlade LEAP partnerskih organizacija. Primjeri uključuju gore spomenute projekte *Developing Society* i *Ideannovaship - Innovate and Ideate for Social Entrepreneurship*.

5. Stvaranje artefakta

Mnogi se projekti zaključuju stvaranjem neke vrste artefakata. Ovisno o temi/temama i cilju projekta, njegova ciljna skupina/e, kao i vrijeme i raspoloživi resursi, „artefakti” stvoreni u okviru projekta za mlade mogu imati različite oblike:

- Jedan od primjera je organizacija događaja kako bi se predstavilo što su mladi ljudi radili i / ili naučili tijekom projekta. To se, na primjer, dogodilo u projektu *Junge Politik 2.0*. sudionici su suorganizirali završni događaj, gdje su razgovarali o svojim projektnim iskustvima, dajući im prostor da sami odluče kako će rezultati projekta biti predstavljeni publici.
- Slično tome, sudionici projekta *Step into the future* prikazali su ideje koje su razvili tijekom završne konferencije u javnoj knjižnici nakon povratka iz mobilnosti mladih.
- U gore spomenutom projektu *Start the Change*, učenici su osmislili različite načine za podizanje svijesti i rješavanje problema koje su prethodno identificirali - „artefakti” njihova rada kretali su se od umjetničkih djela i pokretanja rasprava, do konkretnih strategija za rješavanje problema povezanih s održavanjem njihovih škola i školskog okruženja, kao i sa svakodnevnim životom učenika.
- U *Startup! Your career* projektu, artefakti su poprimili oblik poslovnih ideja koje su razvile skupine sudionika, koristeći vještine koje su razvili tijekom projekta.

III. OBUKA ZA YOUTH WORKER-E O PBL-U

Fotografija: <https://unsplash.com/@sharonmccutcheon>

Ovaj odjeljak naše knjižice daje osnovu za različite formate obuka youth worker-a. Treneri, voditelji i edukatori za youth worker-e mogli bi u ovom odjeljku pronaći neke ideje za razvoj i provedbu njihove obuke. Središnji cilj knjižice je pokazati kako je obuka youth worker-a usmjerena na PBL može biti strukturirana i dizajnirana prema sadržaju.

Nadalje, knjižica pokazuje kako se iskustva youth worker-a mogu aktivirati za PBL i kako je njihova praksa učenja ključna pri osmišljavanju obuke.

Cilj ovog odjeljka je pružiti informacije o tome kako organizirati osposobljavanje youth worker-a za PBL. Uz to, postojeće znanje o PBL-u na tečajevima osposobljavanja treba učiniti upotrebljivijim u praksi. Sljedeće teme i podteme i sadržaji mogu se integrirati u obuke youth worker-a. Naravno, mogu se različito formulirati i kombinirati. Trener može prilagoditi fokus u bilo kojem trenutku.

U ovom odjeljku ne pružamo osnovne informacije o tome kako organizirati obuku, poput toga kako sastaviti dnevni red, kako voditi grupnu raspravu, kako osigurati predanost, kako organizirati prostor za obuku i materijal. **Svjesni smo da o tim aspektima postoji puno informacija i resursa za nove trenere.** Specifičnost i dodana vrijednost ovog odjeljka počiva na pružanju znanja o određenoj temi, onoj o sudjelovanju i specifičnom pristupu, PBL-u.

Iako zasebni dodatak ovoj knjižici nudi glavne savjete i praktične informacije, ovaj se odjeljak knjižice temelji na procjeni četiri treninga youth worker-a. Tri su održana kao sastanci ili radionice, jedan kao mrežni seminar. Uz to, rasprave među trenerima youth worker-a i youth worker-ima koji sudjeluju u projektu pružile su uvide ugrađene u sljedeći prikaz. Na kraju, nekoliko bilateralnih razgovora sa stručnjacima dalo je brojne vrijedne savjete koji su doprinijeli ovoj procjeni .

Tri su nas pitanja vodila u radu na osposobljavanju youth worker-a:

1. Zašto je važno osposobiti youth worker-e za pristup i metodologiju PBL-a? PBL potencijal za obrazovanje za sudjelovanje

2. Koji su ključni aspekti koje treba obuhvatiti tijekom obuke youth worker-a o PBL-u? Što smo učinili i što smo naučili
3. Kako se mogu postići ciljevi učenja / kako se ključne informacije o PBL-u mogu prenijeti youth worker-ima? Naše iskustvo

Sve naše informacije pokazuju da obukama youth worker-a općenito treba određena fleksibilnost i prilagodljivost potrebama i interesima uključenih.

Pored sadržaja i strukture obuka, potrebna fleksibilnost mora se razmotriti i u pogledu metoda i pristupa koji se koriste. Znanje i iskustvo youth worker-a koji sudjeluju trebaju se uzeti u obzir kao čimbenik prilikom planiranja obuke. Savjetujemo i da uvijek imate na umu mogućnost prilagođavanja obuke dinamici grupe, ako je potrebno, jer to dovodi do većeg uključivanja i stvarnog zadovoljavanja potreba sudionika.

Prije nego što se pozabavimo objašnjavanjem našeg iskustva, čini nam se ključnim potvrditi da mora postojati određeni skup uvjeta za primjenu nove metodologije. Kako bilo koja inovacija potiče proces institucionalnih promjena, u slučaju uvođenja nove obrazovne prakse, istraživanje (Rockeach, 1968; Levin, 2015) pokazuje da *uvjerenja* utječu na to mijenjaju li obrazovni akteri, u ovom slučaju youth worker-i, svoju praksu kako bi uključili nove sadržaje, nove strategije podučavanja ili pokretanje novih inicijativa. Vjerovanja bi zapravo mogla podržati određeni otpor promjenama, pa je stoga prilikom razvijanja obuka za youth worker-e ključno priznati ih i raditi s njima uzimajući u obzir subjektivne dimenzije.

1. Zašto je važno osposobiti youth worker-e za pristup i metodologiju PBL-a? PBL potencijal za obrazovanje za sudjelovanje

Počnimo s pitanjem o tome zašto je važna obuka youth worker-a o PBL pristupu i metodologiji. Postoje normativni razlozi i razlozi praktičnosti u youth work-u. Provedba obuke prenosi metode učenja, pokazuje primjenjivost PBL-a u youth work-u i pokazuje potencijal PBL-a u neformalnom obrazovanju mladih za youth worker-e. Mogu se razlikovati tri glavna aspekta važnosti obuke o metodi za youth worker-e. Oni se odnose na slijedeće ciljeve i metode:

- a. Koncept PBL prenosiv je na vrlo različite objekte i postavke
- b. PBL pristup je samostalna holistička metoda
- c. Pristup PBL podržava aktivno i demokratsko građanstvo

Tijekom planiranja i provedbe obuke youth worker-a imajte na umu da su tri aspekta PBL-a međusobno povezani i da ih treba staviti u kontekst. Svaki PBL projekt osmišljen je drugačije od drugog; voditelji projekta su vodeće figure koje djeluju različito prema svakoj skupini i kontekstu; vanjski utjecaji također mogu utjecati na tijek projekata dok se provode.

a. PBL pristup prenosiv je na različite objekte i postavke

Uz pedagoški učinak prikazan u sljedeća dva pod-poglavlja, PBL pristup ima vrlo praktične prednosti za rad s mladima. Pristup se može primijeniti u različitim kontekstima u smislu sadržaja, veličine grupe i sastava. Društveni sastav može se razlikovati, kao i kulturna ili vjerska pozadina mladih ljudi koji sudjeluju. Po potrebi se može prilagoditi različitim trajanjima, vremenskim razdobljima i drugim promjenjivim uvjetima. Što se tiče formalnih okvirnih uvjeta, moguće su velike razlike između različitih projekata: PBL se može odvijati u formalnim, informalnim, neformalnim okruženjima.

Izvorno, PBL je razvijen uglavnom za tehničke i znanstvene sadržaje te za školski kontekst. Međutim, općenito, stjecanje znanja i kompetencija ne ovisi o sadržaju projekta, a pristup je također prenosiv na sadržaje povezane s društvenim znanostima; uče se ne samo vještine povezane s predmetom već i građanske i socijalne vještine.

b. PBL pristup je samostalni holistički pristup

Pristup PBL-a predstavlja samostalan koncept; započinje pokretačkim pitanjem, a završava stvaranjem artefakta (vidi gore, odjeljak II). Nakon provedbe PBL projekta i tijekom faze projekta, mladi moraju sami organizirati svoj posao i upravljati svojim vremenom. Ovisno o zahtjevima grupa mladih, projekt PBL može se prilagoditi i podesiti u smislu vremena i sadržaja.

PBL je pristup koji pojedince smatra „cjelovitim osobama“, što znači uključivanje mentalnih i socijalnih čimbenika. PBL jača osobnu autonomiju i građanske kompetencije, kao i spremnost za sudjelovanje uključenih mladih ljudi.

c. Pristup PBL podržava aktivno i demokratsko građanstvo

PBL osmišljen je tako da ima pozitivan učinak u smislu uključivanja, sudjelovanja i demokracije. Ciljevi PBL-a mogu uključivati povećanje participativnog ponašanja mladih, poticati ih na ostvarivanje svojih demokratskih prava i jačati individualnu demokratsku i građansku svijest. U takvim projektima mladi mogu doživjeti da svojim djelovanjem mogu utjecati i stvoriti rezultat. Autonomija pojedinca i njegova kompetencija za suradnju istodobno su ojačani.

Tijekom organiziranja treninga, važno je pojasniti youth worker-ima koji sudjeluju, da bi mladi trebali imati presudan utjecaj na / tijekom PBL procesa od početka do rezultata; tj. PBL može povećati samopouzdanje i spremnost / sposobnost sudjelovanja mladih (referenca na demokratsku i obrazovnu vrijednost; vidi dolje 2c. i 3.). Ključno je naglasiti da je to pristup koji vode mladi i da je uloga youth worker-a vodeća, počevši od identifikacije tema do stvaranja artefakta. Ova ideja stvara promjenu u potencijalnim utjecajima pristupa: mladi se ne doživljavaju kao primatelji projekta, već kao akteri koji ga oblikuju.

Važnost PBL-a stoga nije manja zbog mnogih pozitivnih učinaka na građanske kvalitete mladih ljudi.

2. Koji su ključni aspekti koje treba obuhvatiti tijekom obuke youth worker-a o PBL-u? Što smo učinili i što smo naučili

Ključni aspekti koje treba uzeti u obzir na treninzima za mlade nisu samo povezani s PBL-om; sastav polaznika također igra važnu ulogu u provedbi i fokusu obuke. Iskustva i kompetencije youth worker-a koji sudjeluju mogu se koristiti kao polazna točka u procesu obuke.

Naša analiza četiri održane obuke youth worker-a pokazuje da bi se prilikom pripreme obuke trebalo uzeti u obzir tri važna aspekta:

a) Sastav grupe

b) Aktivnosti

c) Ključni pojmovi: sudjelovanje i demokratsko građanstvo

Sva tri aspekta moraju se prilagoditi u vezi i u diskusiji sa sudionicima na odgovarajući način za odgovarajuću obuku.

Ovaj postupak pruža potrebnu strukturu obuke i dalje održava bitnu fleksibilnost kako bi se odgovorilo na potrebe polaznika i dinamiku grupe.

a) Sastav grupe

Sastav skupine youth worker-a koji sudjeluju u obuci igra važnu ulogu u provedbi i treba je priznati. U sve četiri obuke tijekom procesa, razmatrana je (različita) pozadina polaznika .

Pitanje jesu li youth worker-i profesionalni ili dobrovoljni; rade li u formalnim ili neformalnim uvjetima; bez obzira imaju li bogato iskustvo ili su relativno novi na tom polju, svi su čimbenici integrirani na različite načine. Takve razlike između polaznika mogu se već uočiti tijekom kruga uvoda ili probijanja leda na početku obuke youth worker-a.

U grupnom radu znanje o polaznicima tečajeva korišteno je na različite načine. Grupe ili parovi formirani su prema znanju i iskustvu. U svim je slučajevima postalo jasno da bi svi razmjenom mogli imati koristi jedni od drugih. Čak iiskusni treneri za mlade mogu dovesti u pitanje određene rutine i dobiti nove impulse za svoj posao od volontera koji sudjeluju ili pridošlica.

b) Aktivnosti

Važan aspekt obuke za mlade bila je razmjena informacija o različitim aktivnostima i tehnikama koje treneri mladih koriste u svom radu. To se može odvijati u različitim formatima unutar obuke, ali pokazalo se da je razmjena oko toga uspješna u svim slučajevima koje smo pratili.

Tijekom različitih obuka youth worker-a, na raznim je točkama postalo jasno da se mnoge aktivnosti u kontekstu rada s mladima mogu dobro koristiti za PBL. Razne popratne rasprave

pokazale su da mnogi procesi i aktivnosti u radu s mladima sadrže elemente PBL-a ili sugeriraju da je moguća primjena PBL-a. Nije moguće implementirati elemente PBL-a, posebno pokretačko pitanje i stvaranje artefakata, bez utvrđenog i jasnog rasporeda. Ovo je također ključna informacija koju treba pružiti tijekom obuke.

Ovdje imamo priliku provjeriti aktivnosti u vezi s objektom istrage kako bismo vidjeli jesu li prikladne za pokretačko pitanje i stvaranje artefakata. Ovo je još jedno polazište za uključivanje praktičnog iskustva youth worker-a koji sudjeluju u treningu.

Aktivnosti ne moraju biti izvorno političke. Umjesto toga, osnaživanje prema (političkom) sudjelovanju mladih je središnje. Naslov projekta može imati vrlo različite sadržaje; cilj je ojačati samopouzdanje i osobnu autonomiju. To se može postići djelujući samostalno ili u suradnji.

c) Ključni pojmovi: sudjelovanje i demokratsko građanstvo

Središnji cilj modernih i progresivnih obrazovnih pristupa je omogućiti mladim ljudima sudjelovanje u društvu i uključivanje u javni život. Posebno za socijalno ugrožene skupine, projekti za mlade mogući su način uklanjanja deficita koji postoje u tom pogledu. Takvi pristupi moraju se ojačati u cilju inkluzivnog, participativnog i demokratskog građanstva.

Važno je da youth worker-i odražavaju na obuci da se aktivnosti PBL-a mogu usmjeriti kako bi naučili kako sudjelovati u javnom prostoru da se postignu određeni ciljevi. Riječ je dakle o političkom i demokratskom sudjelovanju. Kroz svoje aktivnosti mladi će steći vještine o tome kako vlastitim postupcima utjecati na svoje okruženje. Sudjelovanje mladih može se formalizirati u različitim stupnjevima.

Prijelaz s pojedinačne ili zajedničke aktivnosti na sudjelovanje javnosti ne mora biti učenicima odmah jasan - važan im je proces i iskustvo vlastite učinkovitosti. U vezi s jednim od naših ciljeva (osnaživanje mladih), koncepti sudjelovanja mladih i demokratskog građanstva trebali bi se tretirati i definirati na obuci:

Sudjelovanje mladih je svaka aktivnost u kojoj mladi oblikuju svoje okruženje vlastitim odlukama i obvezama. Može se održati na bilo kojoj razini, u učionici, kvartu, lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj ili globalnoj, te o bilo kojoj temi. Fokus obrazovanja za demokratsko građanstvo usmjeren je na društvene dobrotvorne aktivnosti ili aktivnosti s političkim implikacijama i inkluzivnim smjerom, jačajući svijest o utjecaju aktivnim sudjelovanjem. Sve ono što podupire participativni koncept demokracije. Za održivost sudjelovanja mladih važno je da mladi prepoznaju da njihova aktivnost ima učinak i priliku da nešto promijeni. Šansa mladih da izravno i neizravno imaju svoje mišljenje o pitanjima ili problemima koji se odnose na njih osnovna je komponenta i uvjet za sudjelovanje mladih. Polazna točka aktivnosti je sposobnost prepoznavanja onoga što je u njihovom individualnom interesu.

Te definicije ilustriraju važne temelje demokratskog građanstva, tj. kompetencija za pozitivan angažman (stvaranje, rad, dijeljenje, istraživanje, igranje, komuniciranje i učenje); aktivno i odgovorno sudjelovanje (vrijednosti, stavovi, vještine, znanje) u regionalnim ili transregionalnim zajednicama (lokalnim, nacionalnim, globalnim) na svim razinama (socijalnoj, političkoj, ekonomskoj, kulturnoj i interkulturalnoj).

3. Kako se mogu postići ciljevi učenja / kako se ključne informacije o PBL-u mogu prenijeti youth worker-ima? Naše iskustvo

Obuke za youth worker-e koje smo analizirali za ovaj odjeljak pokazali su da znanje i iskustvo uključenih youth worker-a mogu biti od velike pomoći u izgradnji PBL znanja. Osim pojedinačnih iskustava i mogućnosti razmišljanja o njima, pojedinačno znanje može postati opće znanje među youth worker-ima koji sudjeluju. Nastavili smo sa sljedeća tri koraka kako bismo pokazali kako komunicirati najvažnije aspekte:

- a) Pustite da youth worker-i govore
- b) Razmislite o pozadini i kontekstu
- c) Stavite odluke u ruke mladih

Stoga se u sljedeća tri koraka ne radi samo o prenošenju novih znanja youth worker-ima, već i o aktiviranju postojećeg znanja i pokazivanju gdje se njihova iskustva mogu povezati s PBL-om.

- a) Pustite da youth worker-i govore

Četiri obuke youth worker-a koje smo ispitali pokazali su da interaktivno ponašanje samih sudionika i zajedno sa sudionicima mogu presudno doprinijeti prenošenju ključnih informacija o PBL-u. Ne radi se samo o prenošenju znanja, već i o podizanju svijesti o pristupu. Postojeće znanje i iskustvo mogu se aktivirati za uspješan projekt, čak i ako bi youth worker trebao preuzeti samo prateću funkciju.

Obuka youth worker-a trebala bi naravno sadržavati elemente usmjerene na razmjenu. Sredstva kojima se postižu rasprave i razgovori također ovise o formatu i sastavu grupe. Oni se mogu sažeti na sljedeći način: a) odabrati sredstva koja obuci daju pravu količinu vitalnosti; b) prikupljati političke i apolitične teme na flipchartovima za mozganje i socijalizaciju znanja; c) igranje uloga sa zadacima usmjerenim na rješavanje problema unutar definiranih zajednica; d) različiti formati grupnog rada i rasprava.

Mnogi prijedlozi, priručnik i uputstva za youth worker-e mogu se naći u priručniku za metodologiju PBL-a koji je stvoren kao rezultat LEAP projekta. Oni se mogu koristiti za animiranje seminara i biti korisni youth worker-ima za pripremu projekata ili pronalaženje impulsa za projektne ideje. Međutim, njihov je fokus na angažiranju mladih i oni nadopunjuju podatke dane u ovoj knjižici.

b) Refleksija o pozadini i kontekstu

Osvještavanje youth worker-a koji sudjeluju u programu da je važno imati na umu pozadinu i kontekst neformalnog PBL-a ključni je element koji treba razmotriti. Polazimo od pretpostavke da youth worker-i u svojoj profesionalnoj praksi uzimaju u obzir pozadinu životne situacije mladih, njihov osobni razvoj i potrebu za demokratskim obrazovanjem da bi demokracija funkcionirala. Prilikom organiziranja obuke, odgojitelj, trener i voditelj youth worker-a trebao bi jednako uzeti u obzir ove elemente. Napokon, smisleno obrazovno iskustvo koje se odražava na osobna uvjerenja i perspektive ključno je za učenje. Funkcionalnost demokratskog sustava ovisi o demokratskom građanstvu stanovništva.

Youth worker-i također bi trebali razmotriti situaciju mladih u PBL procesu u odnosu na njihovu svakodnevnu situaciju. Mladi su s početne točke uravnoteženja s jedne strane socijalnog i profesionalnog uspostavljanja, a zahtjevi koji se od njih postavljaju trebaju biti spremni ispuniti očekivanja ili potrebu za političkim sudjelovanjem. Ova točka može biti vrlo pogodna za provođenje procesa razmišljanja u kontekstu rasprave ili grupnog rada.

c) Prenošenje odluka u ruke mladih ljudi

Jedno od najvažnijih iskustava za mlade u odgovarajućem projektu moglo bi biti da nauče mogućnost vlastite učinkovitosti u procesu projekata. To se ne može dogoditi ako youth worker-i ne vjeruju da mladi mogu uzeti u svoje ruke pitanja koja su im važna.

Mladi ljudi koji su uključeni u projekt sami su odgovorni za uspjeh projekta. Također se radi o davanju mladim ljudima autonomiju kako bi mogli donositi odluke i naučiti provoditi radnje čak i protiv otpora. Ovi aspekti PBL-a instrument su za jačanje sposobnosti samostalnog i samoodređenog djelovanja. Preduvjet za participativno i demokratsko građanstvo mladih.

Potreba da se dopusti mladim ljudima donošenje odlučujuće odluke rezultat je samog pristupa PBL-a, ali i savjeta danih tijekom obuke. S youth worker-ima važno je razgovarati o njihovim idejama o mladim ljudima i njihovim mogućnostima. Postupci koji su neugodni za trenere i youth worker-e također bi trebali biti dio rasprave.

SAŽETAK ključnih nalaza

A

Treninzi mladih radnika općenito trebaju određenu fleksibilnost i prilagodljivost potrebama i interesima polaznika.

B

Koncept PBL-a prenosiv je na vrlo različite objekte i postavke.

C

PBL pristup je samostalna holistička metoda.

D

PBL pristup podržava aktivno i demokratsko građanstvo.

E

Prilikom organiziranja treninga, uzmite u obzir:

1. Sastav grupe
2. Aktivnosti
3. Ključne pojmove: sudjelovanje i demokratsko građanstvo

F

Nadalje: neka youth worker-i govore, neka razmišljaju o njihovoj pozadini i kontekstu te raspravljajte s njima o njihovim idejama o mladima

Zaključak

Iz literature o PBL-u jasno je da ovaj pristup predstavlja koristan način rješavanja pitanja sudjelovanja mladih.

Kao što je navedeno na početku ove knjižice, daljnji izvori poput PBL metodologije koja sadrži set alata, kao i neki od alata koji se koriste s youth worker-ima i povelja o sudjelovanju mladih mogu predstavljati sveobuhvatne instrumente za promicanje građanstva mladih.

Oživljavanje korijena ovog pristupa kroz autore poput Deweya i Kilpatricka i gledanje kako se pristup razvijao u školskom kontekstu vodili su nas u našoj potrazi za pretvaranjem i sistematiziranjem PBL-a u sektoru mladih.

Razlozi zbog kojih se PBL čini prikladnim za istraživanje sudjelovanja mogu se pronaći u činjenici da ima svestrane značajke koje mogu staviti mladu osobu u središte rasprava oko ove teme.

Na temelju sažetka ključnih nalaza iz našeg iskustva, čini se važnim zacrtati naš put prema naprijed.

Eksperimentiranja provedena u okviru LEAP-a otkrila su da obuka temeljena na PBL-u može pridonijeti profesionalizaciji youth worker-a na različitim razinama, poput metodološkog treninga, ali i sadržajnog treninga o temama kao što su demokracija sudjelovanja i građanstvo. Stoga, razmišljajući s youth worker-ima o njihovoj praksi, ove teme i PBL komplementarne su angažmanu u radu s mladima.

Čini se jasno da youth worker-i igraju vitalnu ulogu u okruženju obrazovanja i sudjelovanja.

Naše iskustvo temeljilo se i na tome što znači biti youth worker u Europi i zemljama uključenim u projekt. S doprinosom EU-a u jačanju ovog područja politike, različite se razine upravljanja preklapaju i dopunjuju, čak i ako su politike obrazovanja i osposobljavanja u odgovornosti država članica.

Razmišljanje o ulogama youth worker-a, statusu, kvalifikacijama i obrazovnim praksama može pružiti uvide koje vrijedi dodatno istražiti.

Bibliografija o PBL-u

Adderley, K., Askwin C., and Broadbury P. (1975): Project Methods in Higher Education. SRHE working party on teaching methods: Techniques group. Guildford, Surrey: Society for research into higher education. London.

Al-Balushi, S. M., and Al-Aamri, S. S. (2014): The effect of environmental science projects on students' environmental knowledge and science attitudes. *International Research in Geographical & Environmental Education*, 23 (3), 213-227.

Barrows, H., and Kelson, A. C. (1995): *Problem-Based Learning in Secondary Education and the Problem-Based Learning Institute*, Springfield.

Bell, S. (2010): Project-Based Learning for the 21st. Century: Skills for the Future. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategie, Issues and Ideas*, 83 (2) 39-43.

Blumenfeld, P., Soloway, E., Marx, R., Krajcik, J., Guzdial, M., and Palincsar, A. (1991): Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. *Educational Psychologist*, 26 (3), 369-398.

Bereiter, C. and Scardamalia, M. (1993): *Surpassing Ourselves. An Inquiry into the Nature and Implications of Expertise*. Chicago.

Carlin, M., and Clendenin, N. (2019): Celestin Freinet's printing press: Lessons of a 'bourgeois' educator, *Educational Philosophy and Theory*, 51:6, 628-639.

Cicchino, M., I. (2015): Using Game-Based Learning to Foster Critical Thinking in Student Discourse, in: *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning**, 9 (2).

Creggan, C., and Adair-Creggan, K. (2015): The positive impact of project-based learning on attendance of an economically disadvantaged student population: A multiyear study, in: *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 9 (2).

Dalton, R. J. (2004): *Democratic Challenges, Democratic Choices. The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford.

Darling-Hammond, L. (2008): Conclusion: Creating schools that develop understanding, in L. Darling-Hammond, B. Barron, P. D. Pearson, A. H. Schoenfeld, E. K. Stage, T. D. Zimmerman, G. N. Cervetti, and J. L. Tilson (Eds.), *Powerful learning: What we know about teaching for understanding* (pp. 193-212). San Francisco.

Dewey, J. (1916): *Democracy and education*, in *The Middle Works*, 9, pp. 1-370.

Dochy, F., Segers, M. Van den Bossche, P. and Gijbels, D. (2003): Effects of problem-based learning: a meta-analysis, in: *Learning and instruction*, 13, 533-568.

Dolci, D. The maieutic approach: The plan of a new educational centre at Partinico. *Prospects* 3, 137–146 (1973). <https://doi.org/10.1007/BF02197421>

Ertmer, P. A., and Simons, K. D. (2006): Jumping the PBL implementation hurdle: Supporting the efforts of K-12 teachers. *Interdisciplinary Journal of Problem Based Learning*, 1 (1), 40- 54.

Fogleman, J., McNeill, K. L., and Krajcik, J. (2011): Examining the effect of teachers' adaptations of a middle school science inquiry-oriented curriculum unit on student learning. *Journal of Research in Science Teaching*, 48 (2), 149-169.

Geier, R., Blumenfeld, P. C., Marx, R. W., Krajcik, J. S., Fishman, B., Soloway, E., and Clay-Chambers, J. (2008): Standardized test outcomes for students engaged in inquiry-based science curricula in the context of urban reform. *Journal of Research in Science Teaching*, 45 (8), 922-939.

Glasgow, N. A. (1997). *New curriculum for new times: A guide to student-centered, problem-based learning*. Thousand Oaks.

Gonçalves Fernandes S. R. (2014): Preparing graduates for professional practice: findings from a case study of Project-based Learning (PBL), in: *Social and Behavioral Sciences* 139 pp. 219-226.

Grant, M. (2002): Getting a grip on project-based learning: Theory, cases and recommendations, in: *Meridian*, December 2002.

Güven, Y. and Duman, H. G. (2007): Project based learning for children with mild mental disabilities. *International Journal of Special Education*, 22 (1), 77-82.

Halvorsen, A., Duke, N. K., Strachan, S. L., and Johnson, C. (2018). Engaging the community with a project-based approach. *Social Education*, 82, 24-29.

Helle, L., Tynjälä P., and Olkinuora, E., (2006): Project-based learning in post-secondary education – theory, practice and rubber sling shots, in: *Higher Education*, 51: 287–314.

Hernández-Ramos, P., and De La Paz, S. (2009): Learning history in middle school by designing multimedia in a project-based learning experience. *Journal of Research on Technology in Education*, 42 (2), 151-173.

Hmelo-Silver, C. E., Duncan, R. G., and Chinn, C. A. (2007): Scaffolding and achievement in problem-based and inquiry learning: A response to Kirschner, Sweller, and Clark, *Educational Psychologist*, 42 (2), 99-107.

Hmelo-Silver, C. (2004): Problem-Based Learning: What and How Do Students Learn? In: *Educational Psychology Review*, 16 (3), 234-266.

Kaldi, S., Filippatou, D., and Govaris, C. (2011): Project-based learning in primary schools: Effects on pupils' learning and attitudes. *Education 3-13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 39 (1), 35-47.

Kilpatrick, W. H. (1918): The Project Method, in: *Teachers College Record*, 19, pp. 319-335.

Kirschner, P. A., Sweller, J., and Clark, R. E. (2006): Why minimal guidance during instruction does not work: An analysis of the failure of constructivist, discovery, problem-based, experiential, and inquiry-based teaching. *Educational Psychologist*, 41 (2), 75-86.

Knoll, M. (1997): The project method: Its vocational education origin and international development. *Journal of Industrial Teacher Education*, 34 (3), 59-80.
<https://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JITE/v34n3/Knoll.html>

Krajcik, J. S., and Blumenfeld, P. (2005): Project-Based Learning, in: R. K. Sawyer (Ed), *The Learning Sciences*, pp. 317-355.

Krajcik, J. S., and Shin, N. (2014): Project-based learning. In R. K. Sawyer (Ed.), *The Cambridge handbook of the learning sciences*, 275-297, New York.

Krajcik, J. S., and Mamlok-Naaman, R. (2006). Using driving questions to motivate and sustain student interest in learning science, in: K. Tobin (Ed.), *Teaching and learning science: A Handbook*, pp. 317-327.

Kirschner, P. A., Sweller, J., and Clark, R. E. (2006): Why minimal guidance during instruction does not work: An analysis of the failure of constructivist, discovery, problem-based, experiential, and inquiry-based teaching. *Educational Psychologist*, 41 (2), 75-86.

Levin, B., (2015). The development of teachers' beliefs, Chapter 4, in Fives, H., & Gill, M. G. (Eds.). *International handbook of research on teachers' beliefs*. Routledge.

Lima, R., Carvalho, D., Assuncao Flores, M., and van Hattum-Janssen, N. (2007): A case study on project led education in engineering: students' and teachers' perceptions, in: *European Journal of Engineering Education*, 32 (3), 337-347.

Longo A. (2020) An Ecological Maieutics. In: Danilo Dolci. *SpringerBriefs in Education*. Springer, Cham.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-51853-0_3.

Milosevic Zupancic, V. (2018): Taxonomy of teaching methods and teaching forms for youth in non-formal education in the National Youth Council of Slovenia, in: *CEPS Journal* 8 (1), 117-137.

Morgan, A. R. (1995). 'Improving student learning in distance education: Theory, research and practice', *European Journal of Psychology of Education* 10 (2), 121-130.

Peterson, B. W. (2012): Uncovering the progressive past: The origins of project-based learning. *UnBoxed: A Journal of Adult Learning in Schools*.

Pecore, J. L. (2015): From Kilpatrick's project method to project-based learning. *International Handbook of Progressive Education*, 155-171.

Ravitch, D. (2000). *Left back: A century of failed school reforms*. New York.

Ravitz, J., and Blazeovski, J. (2014): Assessing the role of online technologies in project-based learning. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 8 (1), 65-79.

Rokeach, M. (1968). *Beliefs, attitudes, and values: A theory of organization and change*. San Francisco: Jossey-Bass.

Ryan, A. (1995): *John Dewey and the High Tide of American Liberalism*. New York.

Strobel, J., and van Barneveld, A. (2009): When is PBL more effective? A meta-synthesis of meta-analyses comparing PBL to conventional classrooms. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 3 (1), 44-58.

Summers, E. J., and Dickinson, G. (2012): A longitudinal investigation of project-based instruction and student achievement in high school social studies. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 6 (1), 82-103.

Thomas, J. W. (2000). *A review of research on project-based learning*. San Rafael.

Veletsianos, G. B., Lin, C., and Russell, G. (2016). Design principles for Thriving in Our Digital World: A high school computer science course. *Journal of Educational Computing Research* 54 (4), 443-461.

* *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning* (Journal online free available)

<https://docs.lib.purdue.edu/ijpbl/>

LEAP – Learning to Participate

je projekt o osnaživanju mladih, aktivnom građanstvu i razvoju vještina. Riječ je o projektu strateškog partnerstva između sveučilišta i organizacija mladih koji doprinosi poticanju sudjelovanja i europske mobilnosti za sve.

